

Otroško zavetišče nekje v Angliji, ki ga vzdržujejo Američani. Tu imajo oskrbo in vzgojo židovskimi begunci, otroci, ki so izgubili starše na begu in kontinentalne Evrope.

Načrti angleških torijev za "novo" ureditev sveta

KONSERVATIVCI ŽELE, DA SE PO VOJNI VRNEMO V "PREDMONAKOVSKO" RAZMERE. LIBERALCI ZA SOCIALNE REFORME IN DELAVSKA STRANKA ZA SOCIALIZEM

Gornji naslov bi lahko nepoučeno motil, da ima angleška torijska stranka res kak poseben načrt za novo svetovno uredbo, ki jo bo narekovala, kadar bo Hitler poražen. Kar hočemo v naslovu poudariti, je tisto, v narekvanju: za "novo" ureditev sveta.

"Cesarju, kar je cesarjevega"
Bržkone se nobena tako vplivna in velika stranka na svetu, kakor je torijska v Angliji, ne bavi z vprašanjem bodočega mira in povojnih razmer toliko, kot se angleška konservativna stranka, katere ima v parlamentu neoporečno večino in vodstvo v vladi Velike Britanije.

Na svoji nedavni konferenci so njeni zastopniki razpravljali bolj o tem kako naj se svet uredi kadar bo vojne konec, kakor pa, kako se naj bi čimboljše pobrigali za pospešnje zaveznikiške zmage. Naravno, slednje nalogo imajo večinoma člani delavske stranke, ki so v koalicijski vladi, in pa delavski predstavniki, katerim je bila dana odgovornost za zvišavanje produkcije v vojni industriji.

Glavni predmet konservativcev je bil: "Privatna lastnina (bogastva) morajo ostati nedotakljiva."

Strah za izgubo bogastev
Nikomur, ki pozna političen položaj in svetovne odnose v gospodarstvu in politiki, ni skrito, da marsikakega angleškega torija veliko bolj skrbi, kaj bo z njegovimi milijoni v Aziji, v Afriki in na Anglijskem, kot pa, če nam bo mogoče Hitlerja premagati ali ne.

Taki ljudje so bodočemu miru silno nevarni, kakor so mu bili v Versaillesu in ga vpropastili. Takrat kot sedaj so se pridušali, kako željo so za demokracijo in pritrđili so celo Wilsonovemu programu, ki je bil veliko bolj določen kot pa je Rooseveltov-Churchillov atlantski čarter. A na mirovni konferenci so mislili na prirodna bogastva širom sveta, in razred posejdujočih, na tajne pogodbe in na take druge slabe stvari, pa je naravno, da je moral slediti nov polom in nova vojna, ki je vse grozovitejša od prejšnje in v nji trpe kakor v vsaki

Zmeda vsled zmot odgovornih in še bolj pa neodgovornih ljudi, ki begajo javnost

Ali naj kaj rečemo o bodočnosti ne le naše nego na podlagi atlantskega čarterja tudi o bodočnosti drugih dežel? Eni nam zatrjujejo, da he, da "vlada ne vidi rada" itd.

Kakšni pojmi vladajo med takozvanim predstavnštvom ameriških Jugoslovancev, vidite v Komentarjih na 4. strani v tej številki.

"Ne se vtikati v zadeve drugih dežel," kličejo bajne celo vladni ljudje! A vendar, ni ga časopisa, in ne politika v Zed. državah, ki se ne "vtika" v eno ali drugo, kar se nas vseh tiče. Kdo pa naj se vtika, če ne ljudstvo, ako smo demokratični?

Čezdalje več razočaranja povzročajo položaji glede Rusije. Bili so obiski med ljudmi iz Moskve, Washingtona in Londona. Javnosti so zagotovili, da je dosežen "popolen sporazum", ter da se Rusija ne bo borila osamljena, ker sta ji ameriška in angleška vlada obljubile še letos ustanoviti "drugo fronto".

Pa ni o nji ne duha in sluha. Delavski in reakcionarni listi pišejo o tem, liberalci se zgražajo in "merodajni" ter "nemerodajni" pa pojasnujejo, da vsled tega ali onega ni mogoče...

Naši ljudje pišejo in se prerekajo o uporih v Jugoslaviji. Čemu? Nu, nič pisati o tem, pravijo nekateri, češ, da tako želi tudi vlada.

Seveda želi, da ne bi pisali neumnosti in hujskanja. A objektivno — tega pogršamo. Citajte članek o osvobodilni fronti v Jugoslaviji na 2. strani v tej številki.

PRESOJANJA DOGODKOV DOMA IN PO SVETU

Šest milijonov delavcev iz okupiranih dežel je uposlenih v Nemčiji, ali tri milijone več kakor marca to leto. A jih je še premalo. Zato jih Nemčija zahteva siloma in zlepa od vseh dežel — poslednje tedne posebno iz Francije. Vzrok je, ker Nemčija skuša tekmovali z ogromno produkcijo ameriške industrije, oziroma jo prehiteti, predno bi se mogle Zed. države zadostno pripraviti. Pierre Laval je Hitlerju francoske delavce obljubil, pred vsem take, ki so izvežbani delati pri strojih, a nočejo iti.

Chicago Tribune pravi v uvodniku v izdaji z dne 25. septembra, da so bili v Washingtonu in v Londonu med druge fronte zelo nepredvidni. Ako niso bili pripravljeni zanjo, ali kar je že vzrok, da obljube ne izvrše, čemu nekaj obetati, potem pa onega, ki bi rad, in je v skrajni potrebi, da se mu obljubo tudi izpolni, pustiti čakati v razočaranju? Reakcionarna kot je Chicago Tribune, večasi le zadene v živo. Še bolj pa je v to zamotano skrivnost zaveznikiške obljube posvetil Chicago Sun.

Eden izmed vsakih štirih delavcev v Nemčiji je iz kake okupirane dežele. Vrh tega mora vsa industrija tudi v njih delati za Hitlerja in po njegovih načrtih. Ni čudno, ako v Rusiji zavezniki opozarjajo, da je Hitler mobiliziral vso Evropo proti sovjetom, dočim se mora sovjetska armada boriti s tolikšno premočjo skoro osamljena.

V Bosni so nemške čete in Paveličevi "ustaši" iztrebili iz gozdov sedem tisoč upornikov. Tri tisoč so jih pobili, štiri tisoč vjeli, pravi poročilo. Ni pa kar nič verjetno, da bi mogli kar

Ali bo AFL uporabila svojo moč ljudstvu v prid?
Ko se dne 5. oktobra zberejo delegati in odborniki Ameriške delavske federacije na konvenciji v Toronto, v Kanadi, bodo prejeli poročilo, da niso zastopali še nikoli toliko članov, kakor sedaj.

Ko je AFL padla na dobrih dva milijona članov — bilo je to nekaj let po prejšnji vojni, je bila najbolj v zastoju in zanemarila je svoje glavne naloge. Popolnoma je pustila v nemar brigo za organiziranje delavcev v masnih industrijah. Ko se je vsled te njene taktične zmote pričelo novo gibanje — CIO — in pa na političnem polju Rooseveltov new deal, so se po nekaj mesecih tudi v AFL zavedli in pričeli tekmovali ne toliko v namenu, da bi ojačali

Naciji pobili "za kazen" že blizu 250,000 ljudi

Prutka disciplina v okupirani Evropi deluje kot ni v tolikšnem obsegu dosedaj še nobena druga diktatura na svetu in nobena invazija. Ne le, da je ugonobila stotisoče ljudi na bojiščih, in nadaljne stotisoče uničila z izgoni, in z lakoto, je ob enem posegla s svojimi strelci tudi med "talce", ali pa streljala kar vse od kraja.

Associated Press je ugotovila iz podatkov, ki so jih zbrali merodajni ljudje, da je bilo od nacijev ubitih "za kazen" od gestapa in drugih Hitlerjevih telcvarjev okrog četrta milijona ljudi.

Ta niso bili zločinci. Gestapo pride pote, te nekaj ur zapre, in nato postavi ob steno za "zločin", ki ga je izvršil tebi popolnoma neznan človek, če ga je namreč sploh izvršil. Toda "talci" morajo pred puške, da bi s svojim smrtnim vzgledom druge prestrašili.

Omenjena ameriška novinarska agencija poroča v depesi z dne 23. sept., da je bilo ubitih v minulih tednih "za kazen" tudi okrog tri tisoč Slovencev.

Francoskih talcev so Nemci pobili "za prestopke drugih Francozov" 1.866, kot pravi isto poročilo. Urad za statistiko v poljski zamejni vladi pa meni, da imajo zavezniki v omenjenem skupnem številu zabeleženih veliko premalo žrtv. Kajti samo Poljakov so gestapovci usmrtili nad 200.000.

Francoski delavci proti izseljevanju v Nemčijo

Francoski načelnik vlade Pierre Laval je Hitlerju obljubil več sto tisoč izučenih delavcev, da bi pomagali v nemški industriji. Pozval jih je, naj se v korist bodočnosti Francije zaodelovanje z Nemčijo prostovoljno prijavijo. Le kakih trideset tisoč jih je bilo mogoče dobiti. Druge sedaj naganjajo tja siloma, kar pa je med francoskim ljudstvom izzvalo tolikšno nevoljo, da je bil Laval že v skrbeh, če se iz tega ne izcimi revolucija proti njemu.

Olje na odmerke

V Chicagu se porabi v kurivne namene v stanovanjih in za gretje uradov okrog 300 milijonov galon olja na leto. Oblast je odredila, da se ga bo prihodnje zimo oddajalo po odmerkih. Namen je znižati konsum za okrog 25 odstotkov.

Stanovanjska draginja

Vladna odredba za zaustavljanje dražjave stanovanj je bila marsikje ignorirana. V Chicagu se pritožujejo posebno črnci, da so jim stanovanja podražena od 25 do 50 odstotkov.

Kaj je "farmski blok" in čemu je v sporu z vlado?

PREKUFICI, KI POD PRETVEZO BOJA ZA KORISTI FARMARJEV DELUJEJO LE ZA NAVIJANJE CEN, ZASLEPLJENI VSLED POHLEPA PO NEOVIRANIH DOBIČKIH

Ko je na delavski praznik 7. septembra predsednik Roosevelt določno poudaril, da je njegova dolžnost preprečiti inflacijo, in vsled tega oznanil kongresu, da naj se v ta namen posluži svoje ustavne pravice in sprejme potrebne odredbe do 1. oktobra, ali pa se bo on (predsednik) poslužil svojih izjemnih medvojnih pravice, je malokdo razumel resnost položaja, v kakršnem smo.

Vprašanje kontrole cen nad živili
Temeljni problem vsakega človeka so živila. Brez hrane ne gre. Armada omaga, če nima kaj jesti, delavec šira, ako strada, otroci umirajo, če ne dobe vitaminov, ali pa zrastejo v slabice, če je hrana nezadostna.

Vprašanje prehrane je torej tako ogromno, da dobi v vojnah še poseben pomen. Večinoma slišimo le o produkciji ladij in tankov, aeroplanov in strojne, in da imamo vedno več vojakov. A kaj bi vse to izdalo, ako bi se armadi ne moglo dostavljati dovolj hrane, če bi morali ustaviti pošiljatve živil v Anglijo in Rusijo, in če bi morale delavske žene stati pred prodajalnami po cele ure, da bi dobile po par unč mesa in po malih odmerkih druga živila.

Ni vzroka za pomanjkanje
Zed. države so ena izmed onih redkih dežel na svetu, v katerih ni za pomanjkanje prav nobenega vzroka. In ni je velike dežele na svetu, v kateri bi mogel povprečen človek živeti toliko dobro in udobno kakor ravno v USA. Seveda, to še ne pomeni, da smo že dosegli idealne razmere. Prav nasprotno: Še celo v normalnih časih je tu živila v revščini tretjina prebivalstva. To so ugotovitev

zvezne vlade in predsednik Roosevelt sam jih je že nešteto-krat poudarjal.

A vendar, razmere so bile vzlic temu take, da je bilo na trgu vsega v izobilju in je lahko kupil vsakdo kolikor je česa hotel, ako je imel denar.

Prihodnja krajevna konferenca Prosvetne matice bo v Waukeganu
Krajevne konference pod okriljem Prosvetne matice in JSZ so sedaj edina naša zborovanja, ki nudijo priložnost do zastopstva na skupnih zborovanjih vsem društvom in klubom, bodisi podpornim, kulturnim in gospodarskim.

Na njih ima vsakdo priložnost izraziti svoje mnenje, predlagati, glasovati in potem pa pomagati v skupnih akcijah.

Prihodnja taka konferenca Prosvetne matice JSZ se bo vršila v Waukeganu v nedeljo 1. novembra ob 10. dop. Citajte v tej številki oznanilo in vabilo, ki ga je društvom razposlal tajnik Konference Anton Garden.

Med drugim omenja, da bo ena točka dnevnega reda razprava o slovenskem kongresu, ki se bo vršil 13. decembra v Clevelandu.

Milwaški zastopniki bodo lahko poročali o volilni kampanji v njihovi državi, predstavniki pevskih in dramskih zborov o našem delu na prosvetnem polju, referanti pa o drugih naših domačih in splešnih problemih.

Društa in klubi, ki pripadajo tej krajevni organizaciji, so v naselbinah Milwaukee, West Allis, Sheboygan, Waukegan, North Chicago, Chicago, Cicero in par v drugih sosednih krajih.

PROLETAREC

LIST ZA INTERESE DELAVSKEGA LJUDSTVA.

IZHAJA VSAKO SREDO.

Izdava Jugoslovenska Delavska Tiskovna Družba, Chicago, Ill.

GLASILO JUGOSLOVANSKE SOCIALISTIČNE ZVEZE

NAKUPNINA v Zedinjenih državah za celo leto \$3.00; za pol leta \$1.75
za četrt leta \$1.00.

Inozemstvo: za celo leto \$3.50; za pol leta \$2.00.

Vsi rukopisi in oglasi morajo biti v našem uradu najpozneje do ponedeljka popoldne za priobčitev v številki tekočega tedna.

PROLETAREC

Published every Wednesday by the Yugoslav Workmen's Publishing Co. Inc. Established 1906.

Editor.....Frank Zaitz
Business Manager.....Charles Pogorelec,

SUBSCRIPTION RATES:

United States: One Year \$3.00; Six Months \$1.75; Three Months \$1.00
Foreign Countries, One Year \$3.50; Six Months \$2.00.

PROLETAREC

2301 S. Lawndale Avenue CHICAGO, ILL.
Telephone: ROCKWELL 2864

Osvobodilna fronta

Osvobodilna fronta je v razrušeni Jugoslaviji novo gibanje, ki se od onega, ki ga vodi Draža Mihajlović, razlikuje največ vsled slabih zvez med njimi in posebno pa še radi tradicij in ciljev.

Osvobodilni fronti stojijo na čelu večinoma študentovski in mladi delavski močje, četnike pa vodijo poklicni srbski vojaki. Tereni, na katerih vodijo svoje bojevanje, so si zelo daleč narazen. In so si narazen tudi v tradicijah in smotrih. Mihajlovićevi vojaki so borci, kakršne so se naučili posnemati in slaviti iz pripovedk goslarjev. To so ljudje, ki so že iz navade prilagodeni posnemati svoje dede. Imajo jih pred očmi, ko so se borili kot liadjuki, ali komitaši, ali kakor že so se imenovali, proti Turkom in zoper kakršno koli drugo tujo silo. In na enak način so se borili med sabo, kadar so si prišli v navzkrižja.

Njim je kralj simbol, simbol jim je tudi starosta, in svetost jim je vse, kar sega v borbe prošlosti. Kadar prisegajo kralju, vidijo pred sabo vizijo: junaškega Črnega Jurija, ki je povelejal in gledal nevarnostim v gči prav tako kakor njegovi vojaki. O kakem pomehkuženem poimenu-kralju ne mislijo. In ako bi, bi jim to pokvarilo vizijo. Socialnih problemov v modernem smislu besede nimajo. Njihova potreba je zemlja, na kateri je mogoče pridelati zasilni kruh in zrediti jagnjetine ter prašičev. Tako so živeli nekoč, tako so se borili v boju za vsakdanji kruh do te vojne in žele le, da jim bo spet dana svoboda živeti po starih načinih.

V osvobodilni fronti načeljujejo ljudje, ki NOČEJO povratka v prošlost! Ljudje, ki imajo vizije v bodočnost. Morda so mnogi izmed njih le navadni sanjači, morda riskirajo preveč v svojih drznostih, a njihov pogled gre naprej. Ker so več ali manj šolani, in prežeti radikalnih stremiljenj, se jim zde stare pravljice nesmiselne in stara svoboda po njihnem mnenju ni bila svoboda.

Tako se je dogodilo, da so se ti jugoslovenski bratje med sabo sprli — in posledica je, da svet ta nesporazum nekako z začudenjem gleda. Enako tudi ameriška vlada. Uredniki listov in uradniki v vnanjih ministrstvih in tajništvi ne razumejo notranjih vzrokov, in ne smeri, izmed katerih gre ena proti Moskvi in druga nazaj v staroslavne srbske borbe s Turki.

V osvobodilni fronti so ljudje iz meščanstva, ali vsaj z meščansko ideologijo. V Mihajlovićevi armadi so večinoma možje in fantje s sela. Ne poznajo visoke literature, ne sodobne kulture, nego žele samo, da jih ne bi vladali tuji. Radikalni pa so eni in drugi. Prvi so "komunisti" po naturi in iz tradicij, drugi iz vzgoje. A komunisti v Diesovem pomenu "komunizma" niso ne eni ne drugi. Oboji hočejo kruha in svobode. Svoboda prav tako, kakor kruh.

So pa vendar velike razlike med njimi — veliko večje, kot jih javnost čuti in ve.

Draža Mihajlović je naklonjen zamejni vladi v Londonu.

Osvobodilna fronta, ki se označuje tudi za "partizane", pa širi po okupiranih krajih gesla proti ubežnim vladam enako kot jih zoper okupatorje.

Na selu vedo za gospodo, a jo smatrajo za neizogibno zlo. Osvobodilna fronta jo označuje za nepotrebno birokracijo, ki se je redila iz srag in krvi ljudi v tovarnah in na poljih. Naj jo bo v novem svetu konc.

Silno ostre proglase širijo mladi ljudje iz osvobodilne fronte (partizani) posebno proti stremiljenjem za povratek v prejšnje razmere. Kralja niti ne omenjajo ne in njegovo vlado zaničujejo. Še veliko bolj pa kažejo na one "voditelje", ki so ostali doma.

"Nikoli več pod razmere kakor so bile!" je njihov klic. In četudi niso komunisti, pripovedujejo, da je spás naroda — v tem slučaju na primer slovenskega naroda, le ako se osloni na Sovjetsko Unijo. Pravijo, da so se priznani voditelji, ki so sloveli med narodom pred okupacijo, poskrili, ali pa celo pljunili na svoj narod. Nekateri so se celo prodali okupatorjem, samo da so ostali v starih službah. Eni pa so jo "popihali" v "mrzlo tujino", kjer premišljejo, kako bi po zmagi Rusije in drugih zaveznikov prišli na svoje staze "položaje" in izkoriščali ter sleparili ljudstvo. "Partizani" pripovedujejo, da je bila stara oblast krivična, torej se ji nikakor ne sme dopustiti povratka.

Zanimivi so partizanski napori med Slovenci in pa v sličen smislu med Hrvatji. Tamošnji listi jih nazivajo za tolovaje, roparje, morilce naroda, služabnike Moskve itd. In čim bolj se partizanom slabo godi, kolikor bolj požigajo okupatorji vasi njihovih staršev, in more talce, toliko bolj srdito "partizani" vračajo. Posledice so še večji požigi in še več talcev pred puškami.

Ukrotiti pa se uporniki nikakor ne puste. Osvobodilna fronta je naslonjena na Moskvo in ob nji bo uspela, ali pa pada. Tradicijski četniki v Srbiji pod Mihajlovićem pa zro na London. Od tam se vrne kralj in njegova vlada, če zavezniki zmagajo.

Ameriški letalci so priznani za ene izmed najboljših na svetu. Zato tudi prejemajo veliko odklikovanj ne le od svojega poveljstva, nego tudi od poveljstev drugih zaveznikih dežel. Na gornji sliki je major Carl A. Spaatz, poveljnik ameriškega letalstva v Evropi, ki izroča odklikovanje letalcu Fredu Richu, ker se je odklikoval v boju z nacijskimi letalci in jih precej zbil na tla. Rich je doma iz Erie, Pa.

Vloga denarja v gospodarstvu, v krizah in v vojnih dobah

Razvoj izmenjevalnih načinov v davnosti in sedaj. — Veliko zlata samo po sebi ni jamstvo za blagostanje. — Le v socialistični uredbi bo mogoče urediti tudi denarni problem

Sedaj, ko vojna pretresa ves svet, je vprašanje denarja za vlade in ljudstva spet izredno resen problem. Denar, bodisi kovan ali papirnat, ima v sedanjih takozvanih moderni dobi, tudi če vladajo po svetu normalne gospodarske in politične razmere, silno važno vlogo, v prvi vrsti kot menjalno sredstvo.

V svrhu kupčevanja so poznali denar že v starem veku Perziji, Egiptu in drugi, njegov promet in pomen se je posebno močno dvignil ob koncu srednjega veka, v novi dobi pa je postal neobhodno potrebno menjalno sredstvo in važno merilo gospodarske moči.

Pred iznajdbo denarja so ljudje menjavali blago za blago, n. pr. vola za 30 m platna; potem so menjavali kovine, n. pr. baker, srebro v kosih (palicah) za blago, ker so palicam kovine po teži določili neko stalno vrednost, za katero so dobili določeno množino blaga. Tako človek ni bil dolžan takoj in v določenem času kupiti blaga in ga prenašati, temveč je lažje prenašal eno palico, ki jo je dobil za prodano blago; nato je kupil, kadar in kjer je hotel s kovinasto palico, ki jo je bil shranil. In ko so to palico razdelili na male okrogle kose, je nastal kovan denar. Iz vsega tega je razvidno, da je bil prvotno denar predvsem menjalno sredstvo, ki pa je bilo obenem blago, dokler je bil namreč še iz kovine. Kajti kovine so vedno predstavljale neko vrednoto, kakor drugo blago.

V srednjem veku, ko je raznim evropskim vladarjem za vojne potrebe zmanjkalo denarja in ga jim ni hotel nihče posoditi, so začeli tiskati nakazila za denar, nekake zadolžnice, za katere naj bi bili ljudje dobili čez nekaj časa spet kovan denar, tedaj zlato ali srebro ali vsaj baker. Tako je postalo papirnat nakazilo neke nove vrste denar, odnosno menjalno sredstvo. In ko so nastale banke, zlasti državne banke, ki imajo pravico tiskati bankovce v papirju, so natiskali na te papirnat denarje izjavo, da dobi vsakdo za papirnat denar, ako želi, kovan denar, seveda zlata samo toliko, kolikor je bilo kritja v zlatem zakladu banke. Polnega kritja v zlato, to je do zadnje pare, ki jo predstavlja bankovec, seveda nikdar ni bilo. In kadar je zmanjkalo zlata, to je kritja (jamstva), tedaj je papirnat

denar izgubil sploh vsako vrednost. Tako je bilo zlasti po kakih dolgih vojnah. To se pravi, da je prevzela država jamstvo za papirnat denar, ki ga potem ni mogla izpolniti.

Toda papirnat denar je imel vedno to veliko prednost pred kovanim, da ga lažje prenašamo in lažje štejemo; toda ta papir je ni več blago, kakor so bili nekoč kovinasti novci, nego je le nakazilo; nima pa sam po sebi nobene vrednosti.

Dandanes so seveda posli za denarjem, s papirnatim kakor s kovanim, silno zamotani. V menjalnem prometu trgovine, industrije in v gospodarskem življenju sploh, so poleg papirnatega državnega denarja, za katerega nosi jamstvo država, nastala še nova plačilna sredstva; ki jih izdajajo denarni zavodi, n. pr. menice, razne vrste bondi in čeki, državni ali privatni vrednostni papirji, akcije ali deleži, vse te vrste papirjev imajo neko določeno vrednost (kakor jo označujejo tečajni borzi) in lahko služijo v gospodarskem življenju bodisi kot denar ali kot jamstvo, bodisi kot blago, kajti vse, kar je kaj vredno, je lahko tudi blago. Seveda ves promet s papirnatim denarjem in drugimi papirji sloni v glavnem na zaupanju, to je na kreditu; in ta kredit ima v današnjem gospodarstvu skoro večjo vlogo kakor denar sam; gotovo gre skoro več blagovnega prometa po kreditih od enega denarnega zavoda do drugega, kakor pa do dejanskem denarnem izmenjevanju.

Vse moderno kapitalistično gospodarstvo sloni močno na kreditu, torej na zaupanju. Če pa kdo od denarnih mogotcev (zlasti pri privatnih denarnih podjetjih) nepošteno zlorabi to zaupanje ljudi do zavodov, potem se zgodi, odnosno se je že nešteto krat zgodilo, da so papirji, zlasti delnice, izgubile svojo vrednost čisto ali pa za veliko razliko. In da se po velikih svetovnih dogodkih to lahko primeri tudi za državni papirnat denar, nam zgodovina gospodarstva jasno priča; to je bilo tedaj, če ni bilo v državni banki več kritja niti v zlatu niti v kakih drugih vrednotah.

Zato še par besed o važnosti kritja v zlato, srebru in slk-nem. Mnenja strokovnjakov so sicer zelo različna, vendar pa je v resnici kritje v zlato še vedno važno za gospodarstvo obdobja zvečanega kapitalističnega sistema. Ker je papirnat denar,

kakor smo rekli, le nekaka zadolžnica države, odnosno onega denarnega zavoda, ki za državo tiska bankovce, mora država nuditi za ta papir gotovo jamstvo. Kakor mora privatna oseba, ki komu jameči pri posojilih kot žirant, imeti ali kje kaj denarja ali imetja, ali pa visok zaslužek, da v primeru če bi oni, ki je zezel posojilo, ne plačal, sama kot žirant plača zapadlo posojilo, tako je tudi pri državi. Za bankovce mora imeti pripravljeno kritje bodisi v zlatu, bodisi v drugih veljavnih valutah (devize) ali pa v nepremičninah, ki imajo stalno in varno dones. Glavno jamstvo pa je vendar še vedno zlato; če pa je kaka država opustila zlati standard, kar pomeni, da ne jameči z zlatom, potem jameči z drugimi sredstvi, ki smo jih našli. Kritje v zlato pa znaša povprečno eno tretjino vsote, ki jo ima izdani papirnat denar, večših več, večših pa tudi manj. Ob slabem gospodarstvu pa se zgodi, da sploh vse kritje propade, če je morala država vse zlato izročiti upnikom v drugih državah. Nekateri strokovnjaki menijo, da bo to kritje v zlato polagoma izginito, češ, da ni pravi izraz državne gmetja, ker za državo jamstijo vsi ljudje s svojim premičnim in nepremičnim imetjem, da torej ni treba kritja v zlato; to načelo je v bistvu že zmagalo v totalitarnih, to je fašističnih državah, kjer nimajo več skoro nobenega zlatega kritja.

Toda v splošnem še vendar velja v večini držav zlato kritje; zato vidimo, da se zlato (v palicah), ki služi za kritje, v dobah gospodarskih kriz, odnosno pred njimi, seli iz ene v drugo državo. Takrat se pokaže, katera država je najbogatejša — na zlato.

Človek pa bi mislil, da mnogo zlata pomeni največje blagostanje. Vendar se je n. pr. l. 1929 zgodilo sledeče: V Zedinjenih državah Amerike je bila zbrano skoraj vse zlato, kar ga je za kritje denarja po svetu; skoraj brez zlata so ostale tedaj vse evropske in južnoameriške države. In kaj se je zgodilo? Zaradi naraščanja zlata v državni banki v Washingtonu so padle vse evropske in druge valute, države izven Amerike niso mogle Ameriki niti več plačevati svojih dolgov, niti kupovati v Ameriki blaga, ker je njihna valuta izgubila kupno moč, četudi je dolar sam radi naraščanja zlata padel v vrednosti. Posledica tega je bila, da so ameriške industrije ustavljale delo in vrgle okoli 15 milijonov delavcev na cesto, ker niso mogle blaga spraviti v denar in države dolžnice so ustavile svoja plačila. Tako je nastala huda gospodarska kriza v Ameriki sami, kateri so sledile druge evropske države. Torej preveč zlata na enem mestu pomeni začetek gospodarskih pretresiljev. — Zlato mora biti pravilno razdeljeno med države; to pa radi gospodarskih, konkurenčnih

JOŠKO OVEN:

RAZGOVORI

"Ako naklonijo nam smrt bogovi — manj strašna noč je v črne zemlje krili, ko so pod svetlim solncem sužni dnovi!"
(France Prešeren, Krst pri Savici.)

Stalingrad

Molče, a povešenimi glavyami, gleda človeštvo vsega sveta na eno največjih borb, kar jih je kdaj vojeval človek na tej zemlji. Milijon Nemcev in njih satelitov, tisoče tankov in letal, najpopolnejša vojaška mašina, vse iznajdbe, izkušnje, vsa pruka vojaška znanost in tehnika, ter stotisoče mrtvih Nemcev, čez katerih trupla se zaganjajo živi — ne more vzeti Stalingrada.

Zastoj so si dopovedovali nemški generali teden za tedom, češ: "Obkolili smo ga in po vseh sedanjih in nekdanjih vojaških rekordih bi se Rusi morali podati. Ali so ti prokleti Rusi ponoreli, ali pa ne vedo vojaških postav?"

Isto tako je govoril Xerxes pri Termopilah.

Ko to pišem, je minil trindesetletni dan obleganja mesta, to je 6 dni dalj kot obleganje Sevastopolja. In borba ni še končana. Nemogoče si je zamisliti grozoto tega boja, kateri traja noč in dan brez presledka. Kdor je čital o debaklu francoske armade v spomladni leta 1940, bo razumel strahoviti utis neprestanega bombardiranja iz zraka ter grozno tuljenje bomb in letal, katero stre tudi najmočnejše živce. In nad Stalingradom je bilo tisoč nemških letal neprestano noč in dan. Iz vseh front, tudi iz Afrike, so Nemci potegnili letala — vse — samo da vzamejo Stalingrad. In ruski branitelji, dobro vedo, da jih svet in zavezniki samo gledajo, ter da je ni pomoči, kot samo v njih samih, so podrli mostove preko Volge ter sklenili braniti mesto do zadnjega moža. Ne kot Pariz, ali Singapore, kjer so donlele volte besede strahopetnosti, ampak besede in sklep Lakedemoncev, kateri so padli do zadnjega moža pri Termopilah leta 480 pr. K.

Laško je govoriti o ljubezni do domovine in vem, da ruski delavec in kmet ljubita svojo zemljo. Ali mora biti tudi nekaj drugega, nekaj kar tudi mi ne razumemo. Nekaj, kar dvigne človeka in ga napravi nevstrašenega, da mu potroji moč, da uzdrži nečloveške napore. Takih slučajev je precej v zgodovini. Upor Spartakov, francoska revolucija, pariška spanska civilna vojna, IDEJA, to je tista moč in sila, katera v odločenem času napravi iz človeka nadčloveka! Zato bo Rusija, delavska Rusija, zmagala, kajti tak narod je kot ideja sama — nepremagljiv! Šest tednov življenja so jim dali preokoli, da, tudi precej naših preokoli je bilo zraven! Danes stojijo osramočeni pred mogočnostjo obrambe ruskega ljudstva, katero se bori že petnajst mesecev samo, brez direktne pomoči, izvezni orožja, ne samo proti Nemčiji — ampak proti celi fašistični Evropi. Slava Sovjetski Rusiji!

Na dolgi poti. (Nadaljevanje.)

Po zdobitvi prve linije utrdbo so se kitajski komunisti obrnili proti zapadu, kjer so zavzeli drugo linijo 3. novembra 1934, in tretjo teden dni pozneje, tudi se v Hunanu. Po padcu zadnje, to je četrte linije fortifikacij, katere so zavzeli 29. novembra, se je rdeča armada napotila direktno v provinco Soehuan, kjer so se združili s četrto rdečo armado. Na poti skozi deželo Kiangsi, Kvan-

tung, Kvangsi in Hunan so imeli sovjeti zelo težke izgube. Njih število je bilo znižano za tretjino, predno so prišli do Kvejševske province. Veliko je bilo kriva transportacija, kjer je bilo zaposlenih več kot pet tisoč ljudi. Vse to in še posebno počarnost pohoda — na razpoložljivo ni bilo ne avtomobilov in ne vozov, in dežela odprta, brez gozdov in gora, kjer je sovražnik lahko opazil vsako gibanje, je silno redčila njih vrste.

Do pešev v Kvejšev so komunisti začeli z drugo taktiko. Mesto marširanja v ravni liniji so se pomikali naprej v različnih direkcijah, tako da je bilo sovražnim letalom težavno ugotoviti v katero smer potujejo. Seve, vse to je zavleklo ter zadržalo njih pot, še posebno transportacijo, katero so razdelili v male oddelke radi sovražnih bomb, ali izgube so se znižale.

Vedoč, da bodo rdeče armade morale prebresti veliko reko Jangce nekeje v Sechuanu, je Čiang Kai-šek hitro odpoklical svoje čete iz dežel Hupeh, Anhui in Kiangsi ter jih poslal proti severu, da s tem zapre pot sovjetskim armadam. Vsi mostovi čez reko so bili zastraženi s močnimi utrdbami, ter vsi splavi potegnjeni na severno stran reke. Poslal je tudi močno armado na pomoč gospodarju province Kvejšev, Wang Čia-liuhu, da se ta lažje ubrani rdečih armad.

Vse te zapreke so držale sovjetske armade v Kvejševu več kot štiri mesece. V tem času so pošteno pretepli gvernerja Wang Čia-liuha, zdrobili njegovi pet divizij, ter končno zavzeli njegovo palačo. Rekrutirali so 20.000 novih vojakov, obdržali neštevilno shodov ter organizirali komunistične kadre med mladino. Njih izgube so bile malenkostne, toda treba je bilo prebresti reko Yangce.

Kai-šek je čakal trenutka, kadar rdeči odrinejo proti reki. Končno zgodaj pomladi leta 1935, so udarili proti Yunanu. To je dežela, ki mejni med Kitajsko in Burmo. Po štiridnevni hoji so dospeli v bližino glavnega mesta Yunanfu. Vojaški gverner Lung Yun je v naglici mobiliziral, kar se je dalo storiti na hitro. Od druge strani je pa hotel Kai-šek s svojo armado in letali, kateri so dnevno bombardirali komunistično arnado. Ali namkrat je bilo vse končano. Zviti Ču Teh je namreč poslal samo peščico svojih judi proti Yunanu, da premosti ovražnika. Njegova glavna armada se je med tem pomikala proti Lenkai, kjer je bilo najbolje prebresti reko Yangce.

Tukaj teče reka med gorovjem, kjer so globoke strme sočeske. Čiang Kai-šek zapoved je bila, potegniti vse brodove

(Nadaljevanje na 5. strani.)

Tole mi ne gre v glavo?

Nemci na ruskih bojiščih v življenjih ogromno izgubljajo. Vrh tega so obovraženi v vseh okupiranih deželah. A vzlic temu nevtralni opazovalci zagotavljajo, da v Nemčiji nikjer ne vre, in da ni proti Hitlerju nikake resne opozicije in manj nevolje kot je bilo kdaj prej v njihni deželi. Le kaj je narobe s sedanjim nemikim narodom, to mi nikakor ne gre v glavo!

POVESTNI DEL

POSMEH

(Nadaljevanje.)

VLADIMIR RIJAVEC

"Tako... Noče?" — Za hip je utihnil, se umiril, — nato je vstal in se opotekel k sobnim vratom. Tudi Marinka je skočila k njim, ... a prav tedaj so se odprla: v njih je stala mati. Majhna, drobna, šlaba... Stanko je ni bil še nikoli videl takšne... Zakaj ne napraviš miru — zakaj ne spregovoriš besede kot da ti je prav, kar dela z mano, ... zakaj molčiš? Glej, toliko upanja sem polagala nate, ko si bil še majhen in neobjen, tolažila sem se, da bo drugače, ko boš starejši, večji, močnejši, ... in sedaj? Nikoli se še nisi zavzel zame še nikdar rekel karkoli v mojo obrambo, ... vedno le molčiš in molčiš. Te ne bolijo psovke, ki mi jih meče, ponižanja, ki mi jih ni nikdar dovolil, ... se ga mar bojiš? — Da, toliko ga je vprašal kratek, bežen materin poglad, ki ga je ujel

"To naj bi bila večerja?", je prelomil oče kratek molk. — "Večerja — Malo juhe in nič drugega? — Kaj si delala ves dan...?"

V sami nočni srajci je drhtela na pragu in molčala. Kaj naj bi mu bila odgovorila? Da, kaj? Še Stanko se je čutil v zadregi z odgovorom... ali v njem je vrelo in je vedel, da se ne bo mogel več dolgo upirati napetosti v sebi, ki je postala neznozna. Obšla ga je želja, da bi skočil k očetu in ga stisnil za goltanec, da ne bi nikoli več prišla beseda iz njegovih ust, ... pa čeprav očetovih. — "Pusti jo!" je ukazal suho — trdo in se ustrašil lastnega glasu. "Pusti jo... in spravi se!"

"Pusti jo?", je poprijel oče. — "Pusti jo? — Tako, vidiš!" — Zgrabil je mater za rame, ter jo grobo pahnil v stran, v kot, da se je tam zgrudila in zajokala. — "Tako vidiš! — Dokler služim, sem jaz gospodar!"

Stanko je bil v trenu pri njem. Tovariši in misel, ki se je boril zanjo, se je pomaknila daleč nazaj, izginila je. Tudi mati in Marinka sta se izgubili; na pozornici sta ostala le oče in on... in je čutil v rokah železno moč. Megla mu je legla na oči... Nenadoma je pograbil očeta, ga z divjo silo pahnil na

hodnik ter zaklenil kuhinjska vrata

Odleglo mu je. Spet je počival na njem mehak pogled, dobro ga je čutil, — pa sedaj ga ni motil, ni se ga bal. Sklonil se je k materi jo pobožal po licu, jo dvignil in jo odnesel v sobo. Privla se je k njemu in ni spregovorila, pa je vendar vedel, da je tudi ona srečna in zadovoljna, ... ponosna da je... Srečna in zadovoljna kot je on. Ni si bil na ja-nem, odkod prijetni občutki: ker se je postavil očetu po robu, — ker se je zavzel za mater, ... ali ker se je spustila bolana napetost v njem, ki ga je trpinčila že toliko časa in se jo je sedaj naenkrat, v enem samem večeru, rešil? — Kako, da ni že poprej prišlo do tega... kako, da se je sploh mogel zatajevati toliko mesecev, toliko let, ... pa čeprav lepi misli, veliki misli na ljubo... Veliki misli na ljubo... A sedaj? Kaj se bo zgodilo?

Oče je nekaj časa robantil po hodniku, preklinjal na vse pretege ter treščil parkrat z nogo v vrata, da so zahreščala v tečajih in je Marinka zatrepotala, kaj bo, ko bodo popustila. — Pa niso. Nemir na hodniku je ponehal, nedolgo za tem so utihnila tudi težki koraki po "čepnicah, ki jih je iskal z negotovo nogo. Mora, ki jo je bilo ves čas čutiti v ozračju, je izginila.

Stanko se je spet vsedel h knjigi, a zbrati se ni mogel. Kot Marinko so mu drhtele roke in misli uhajale drugam. — Prav za prav se je šele sedaj zavedel, kaj je napravil... in kljub vsemu: da je prišel oče domov pijan ter razdražen, ... da je razžalil in udaril mater, ... kljub sreči in zadovoljstvu v sebi, ga je vendar moril rahel občutek greha, ... pa nemara še tisto malo usmiljenja do nje, ga, ki ga je pahnil in ga zaklenil ven v temo. Ni mu bil neznan ta občutek, večkrat ga je obšel, ali še nikdar tako globok kot ta večer. Tako mu je prišlo, da ni oče sam kriv da je, kakršen je, ... da so morda krivi oni, ... tudi Marinka in mati nemara, ... ali pa kdo drug... Ni čuda, da se rad potepa, da mu ni do doma, ... saj ga nima. Nima ga ne! Je mar to dom, če te vedno pričakuje nejevoljni

in bi jim bilo ljubše, če te ne bi bilo, — a če te ni, te sprejmejo z očitki, kod si hodil, potep? Ne, to ni dom... Često se mu je oče zasmilil, — takrat si je prizadeval, da bi ga spravil v pogovor, in je bil vesel, če mu je mogel privabiti smeh na ustnice, kar je bilo prav za prav čudež. Čudež namreč, da se je oče smejal doma z njimi, — zunan v svoji družbi se je že. — Da, često se mu je zasmilil, — ali kadar ga je zagledal v vratih pijanega in z lakoto po pretepu ter prerekanju v oči, ga je vsako lepo čuvstvo minilo. Takrat se mu je zazdelo, da je stopil v stanovanje tuj človek ne njegov oče, ... vsaj tisti oče ne, ki ga je tu pa tam imel rad, tisti z bolano dušo in brez doma. Ko ga je videl pred sabo omahujočega in zapletajočega, poslušal njegovo težko izgovorjene psovke, ... takrat se je prelomile zadnje vezi, takrat je umrlo zadnje malo ljubezni, ki jo je čutil do njega, ... takrat je gledal pred sabo le zver v človeški podobi, zver brez ponosa in razuma.

Nekoč, davno že, je povprašal Marinko, kako ona sodi očeta. Pogledala ga je začudeno; — zakaj in čemu tako vprašanje? Če čuti kdaj pa kdaj tiho usmiljenje z njim? — Ne! Niti malo ne — ker je oče zloben, kadar je pijan in še bolj, kadar je trezen! — Zloba in zagrejenost se često vodita za roko, ji je odgovoril, potem sta utihnila in je opazil, da niso napravile njegove besede nobenega vtisa nanjo, ... da jih nemara še razumela ni. — Pred materjo pa je molčal; nikoli ni tiščal vanjo, koliko ji je do očeta niti ji ni skušal razodeti, kako ga sodi on in zakaj ga sodi tako.

Pogovor je zašel na politično polje: oče se je rad spuščal v razglabljanja o dogodkih doma in zunaj, dasi ni imel pojma o njih, jih ni znal spraviti v pravo zvezo niti jim dati pomen, ki so ga zaslužili. Stanko se je zaletel ter mu priznal kako misli, česa si želi, zakaj se hoče boriti. Pozneje mu je bilo večkrat žal, da se je razodel tako do golega, — oče mu je v pijanosti zagrozil, da bo izrazil, kar je izvedel, naj torej ne poskuša postavljati se mu po robu. In da ve še marsikaj, je pristavil. O prostoru, na primer, kjer se zbirajo, ... o gospodih, ki zahajajo tja...

Toda zgodilo se je, — nemara se je moralo zgoditi, ker je bilo tako sojeno. Oče ga je ovdil...

Štiri leta so minila od tedaj, štiri dolga leta za mračnimi zidovi, kamor so ga vtaknili ter pozabili nanj. Misel, da ga je izdal oče, ga je bolela. Če druge niso hotele biti jasne, če so umirale in se spet porajale, se izprepletale med sabo, ... se je ta kot srebrna nit vlekla med njimi, je imela začetek, ni bila nikjer pretrgana in ji ni bilo videti konca. Težila ga je bolj nego vse druge. Laže, mnogo laže, bi mu bilo, da ga je izdal nekdo tuj. Je mar oče res tako zloben kot je menila Marinka, ali se je spozabil in izbruhu jeze in mu je sedaj žal? ... Stanko je želel, da bi bilo to drugo, — sam ni vedel zakaj je želel tako. — A mama in Marinka... zakaj ga niso obiskale ves čas? So pozabile nanj?

Prve predmestne hiše so ga pozdravile. Vendar: Koliko se je spremenilo, kar je zadnjič taval po teh ozkih, krivih, blatnih ulicah, polnih dima, saj, življenja ter otrok! S kolikimi novimi stvarmi se bo moral sprijazniti, ki so se rodile v času, ko je bil živ pokopan! Novi ljudje upravljajo zemljo. — Novi ljudje — mladi. Mladi... Pa saj je tudi on še mlad, ... ni morda? Seve, toliko je preživel, toliko premislil, da nemara res ni več mlad; — lasje so mu napol osiveli...

Vlada je padla! — Diktature ni več! —

(Konec prihodnjije.)

Ako v vaši naselbini ni še kluba JSZ, pristopite vanjo kot član "at large". Članarina je \$1 na leto.

Prva ženska, ki poučuje v avijati, je Miss Fran McVey. Dodeljena je vojaškemu letalskemu vežališču Lowry Field v Coloradu.

GLASOVI IZ NAŠEGA GIBANJA

Piše CHARLES POGORELEC

Lawrence Bajc, Fairport Harbor, O., navadno ne čaka opomina o izteku njegove naročnine. Obnovi jo sam in zraven priloži tudi kaj v tiskovni fond. To pot je priložil 50c.

Naročnino je obnovil ter prispeval dolar tiskovnemu skladu tudi George Vucelich iz Shadyside, O. On je Hrvat, a rad čita tudi Proletarca. Ni čakal opomina, pač pa poslal naročnino še par tednov prej kot mu je potekla.

Naročnino sta obnovila in prispevala vsak dolar tiskovnemu skladu tudi Jacob Podlipnik iz Hibbinga, Minn., in Anton Dolinar iz Mount Harrisa, Colorado.

V naši domači naselbini nismo bili zadnje čase nič kaj posebno aktivni. Po par naročnin sta pridobila le upravnik in urednik, Angela Zaitz pa 4. Izgleda, da je vsa agitacija tukaj odvisna le od urada, daširavno ima list v Chicagu poleg urednika in upravnika še 4 zastopnike. Nič bi ne škodilo, ako bi vsakdo vsak mesec posvetil vsaj po par ur agitaciji za list. Tako smo včasih delali in uspehi niso izostali. In na vse zadnje, fantje, ako bomo hoteli ohraniti to kar imamo, se bomo morali lotiti agitacije z večjo vnmemo, ali pa prepustiti polje nasprotniku, pa naj zavlada spet tema v naši javnosti, kot je bila pred 35 ali 40 leti.

Iz Thomasa, W. Va., je poslal eno naročnino L. Werdinek.

Kot smo že zadnjič omenili, je šel Tone Zornik na poziv svojega brata v Detroit. Od tam pa v okolico Barbertona in Girarda, O. V vseh teh krajih je napravil dober uspeh ter pridobil lepo število novih naročnikov in zraven tudi tri oglase za v koledar in nabral \$19.00 v tiskovni sklad. Z agitacijo še ni končal.

Tudi Anton Shular, Arma, Kans., je poslal spet 6 naročnin in zraven en oglas v koledar.

Louis Barborich, Milwaukee, Wis., je poslal eno novo naročnino in še 4 oglase za koledar. Pravi, da z njimi še ni končal, ker jih hoče imeti vsaj toliko kot zadnje leto.

Jože Cvelbar, Sharon, Pa., je poslal kar 8 naročnin, ne da bi bil kdaj apeliral nanj za sodčevanje pri agitaciji za list.

Na Elyju, Minn., sta še vedno aktivna naša dva "junaka" John Teran in Jacob Kustelj. Prvi je poslal 6 naročnin, in za začetek 4 oglase v koledar, drugi pa dve naročnini in dva oglasa.

Iz "zlate" dežele Californije se nas je spomnil Andrew Lekšan s "kranjskega hriba" v San Franciscu. Poslal je 6 naročnin. Pravi, da ima težkoče z agitacijo, ker mu nekateri nasprotujejo kjer le morejo.

John Krebel iz Clevelanda je zadnji teden poslal 39 oglasov za v koledar in 9 naročnin za list, med katerimi je ena nova, ter naročil nekaj knjig iz naše knjigarne. Pravi, da z nabiranjem oglasov še ni končal. Društvo Naprej št. 5 SNPJ je dalo namesto oglasa v koledar \$5.00 v tiskovni sklad.

Iz johnstownskega okrožja v osrednji Penni je poslal Fr. Cvetan 10 naročnin in tudi z nabiranjem oglasov za koledar je pridno na delu.

Jože Snoy, Bridgeport, Ohio, je poslal prispevke za klub Naprej št. 11 JSZ in zraven priložil tudi 5 oglasov za v koledar. Pravi, da bo poskusil še kaj oglasov dobiti, le časa mu primanjkuje. Omenja tudi, da je izredno zadovoljen z dobrim uspehom agitacije, ki jo je izvršil v njihni okolici Tone Zornik.

S tem se ta naša povest zaključuje za ta teden. Upam, da bo prihodnja daljša, to pa bo le, ako boste vi sodrugi in sodružice in drugi naši somišljeniki po naselbinah bolj aktivni.

RAZNOTEROSTI

Bridgeport, O.—Poročal sem že, da je bil tu pred nekaj tedni na agitaciji za Proletarca s. Anton Zornik. Uspeh je dobro, kajti veliko naših rojakov se je naročila na list.

Na naslov teh, ki so postali novi naročniki, pišem te vrstice. Priporočam jim predvsem, da naj prečitajo vsako številko Proletarca, in enako druge liste, na katere so naročeni. Tako bodo čuli vse glasove in lahko sami presojali, kdo je in kdo ni v pravem. S mo vrtinčih svetovnih dogodkov. Ako boste pazno čitali razmotrivanja o njih v Proletarcu, ga ne boste pustili, kadar vam naročnina poteče. Ne bom vam razkladal zakaj, ker to boste lahko sami spoznali.

Podpredsednik te dežele, Henry Wallace je menda še najbolj odločno povedal, kako si on zamišlja ureditev bodoče svetovne družbe. Enako odločno zastopa take smernice Proletarac.

Pa vidiš celo med našim narodom tako čudne spletke, in pa takšna mnenja, da kar nič ne soglašajo s tuki, ki bi privedli svet v uredbo, kakršno oznanjujemo že toliko let.

Ce jim ugovarjaš, v najboljšem namenu, da delaš dobro ljudskim stvarim, pa te napadejo celo med našim narodom. Tako si nakopljesh mržnje, in namesto, da se bi boril zoper nasprotnike naših načel, pa vidiš, da so te ljudje iz tvojega tabora vzeli na piko in te "krtičijo". Hotel si povedati nekaj dobrega, nato pa dobiš batine in ti očitaš stvari, za kakršne nisi prav nič odgovoren. Dobro pa je, da imamo saj še toliko tiskovne svobode, da lahko drug drugemu povemo, kar

nam leži na srcu. Kar svetujemo, delamo v najboljšem namenu. Verujemo, da se zmote lahko popravi in predlagamo nove metode za boljši človeški red. Pa je ogenj v strehi.

Ampak tudi naše kritike so začele dobivati drugačen odmev. Saj tako je razvidno iz poročil zadnje čase. Očitki, da mečemo polena pod noge temu ali onemu gibanju, nimajo podlage. Med take nezaželjene kritike prištevajo tudi Proletarca. Pravijo, da oviramo napredek in da povzročamo veliko škodo, ako si upamo izraziti svoje misli po prepričanju in tako kakor jih čutimo.

Trditve, da "skodujemo", ni nič v prijateljstvu z resnico. Poglejmo za primero našo naselbino. Je precej poročil iz nje, ampak menda vsa od ene in iste osebe.

Naša naselbina je majhna. V javnosti nas menda nimajo nič kaj za napredne. Po eni strani so morda v pravem, a ne po drugi, ker čudeži se na polju naših aktivnosti še vedno dogajajo.

Tako je pri nas. Posebno velja to za Bridgeport-Boydsville. Ko smo dobili obvestilo iz gl. urada, da naj pomagamo zbirati v pomoč Rusiji in dve polji za pobiranje prispevkov, sta bile v dveh dneh napolnjeni. Potem je prišel sem Anton Zornik. Šli smo z njim, eden ali drugi, "od hiše do hiše" in spet je bil dober odmev. Samo nazaj moka priti kmalu. Namreč Zornik.

Ob neki priložnosti, ki se je pojavila one dni, je podpisani "kritik" urgiral zborovalce na konferenci Prosvetne matice, da bi bilo nič več kot prav kaj storiti v pomoč za stari kraj. "Treba je tudi v tej akciji začeti z organizirano kolekto," sem dejal. In tako se je zgodilo. Sedaj imamo postojanko slovenske sekcije JPO v ta namen in tudi precej nabranega je že v pomočni sklad. Izprevidel sem, da je moja prejšnja kritika še celo podkrepila to delo, ne pa mu škodila, ali ljudi odvraca od tega, kot se to morda dogaja kje drugje.

Pobiranje prispevkov je boljše uspešno kot smo pričakovali in mislim, da je komaj par izjem, da niso v seznamu iz naše vasi. Čemu ne, to je njihova briga. Vprašaj, in to je vse, kar moreš. A ko pridejo nabiralci skupaj, pa pravijo: "Čemu bi jim zamerili, saj niso ne tukaj in ne tam in ne vedo za kaj se gre." Tako navzoči pozabijo nanje, v zavesti, da so storili svojo dolžnost.

Toliko na naslov onih, ki ne vem čemu delajo tu pa tam vtis, kakor da "kritiki" odganjajo ljudi "od tega gibanja". Rečem pa, da bi ta akcija boljše uspeša, če bi se pričela tako kakor so "kritiki" priporočali. Še posebno, če se bi upoštevalo mnenja kritikov in pa članke ter dopise, ki so jih imeli v Proletarcu in v Prosveti glede te zadeve.

Dne 13. decembra bo v Clevelandu, kot čitamo v listih, slovenski kongres. Ako bo dobro zamišljen in organiziran, bo uspešen. A vemo tudi, da je že veliko zamujenega, kar se ne more več nadomestiti. Nastala je vsled tega nekaka mlačnost, ker je ljudstvo izgubilo zaupanje onih, ki so na vrhu oziroma imajo odbore in narekujejo taktiko.

Dobro je pomniti, da čim ljudje sumijo, da se jih zavaja, jih je težko pridobiti nazaj v zaupnost. Posebno tiste ne, ki se

zanimajo za svetovni razvoj, in pa za rešitev naroda, v katerem so bili rojeni. Slovenci trpe in umirajo pod Hitlerjevo in Mussolinijevo peto. Zato smo odločni, da jim pomagamo in bomo delali kolikor je v naši moči, da dobe pravo svobodo v obliki federativne republike.

Ugovor, da naj bo to njihova zadeva, je jako šepast. Ali so že smeli kdaj sami odločiti o svoji usodi? Tudi v bodoče ne bodo imeli take pravice, razen ako jim mi pomagamo do nje. Kar opazujte, kaj se dogaja v ubežni vladi, potem pa upajte, ako morete!

Zato pa, opustimo obdajanje s primki, in dovolimo vsakemu, da počeno izrazi svoje mnenje, svoje nasvete in želje glede bodočnosti našega naroda.

H koncu naj omenim, da bo naše društvo št. 13 SNPJ proslavilo svojo 38-letnico obstanka na prireditvi v soboto 24. oktobra. Plesna zabava se bo vršila pod firmo "Victory" v društveni dvorani na Boydsville. Igral bo Jackie Martinčič in njegov orkester iz Strabane, Pa. Več o tem bomo še poročali. Joseph Snoy.

Društvo in klubom Prosvetne matice ter JSZ v Illinoisu in Wisconsinu

S. Anton Garden je poslal vsem pridruženim društvom in klubom, ki so včlanjena v Prosvetni matici JSZ za okrožje severni Illinois in sosedni Wisconsin, zadnji teden sledeče pismo:

Društvom in klubom Prosvetne matice JSZ.

Čenjeni brate in sestre:

Zopet Vam naznanjam, da se bo vršila jesenska konferenca okrožne Prosvetne matice v nedeljo, 1. novembra, v Slovenskem narodnem domu v Waukeganu, pričetek ob 10. dopoldne. Kot člani Prosvetne matice ste vabljeni, da izvolite enega ali več zastopnikov, ki bo reprezentiral Vaše društvo na tej konferenci. (Razume se, da njih stroške plačate sami.)

Glavni predmet pred to konferenco bo gotovo slovenski kongres, ki se vrši sredi decembra v Clevelandu in na katerem bo dovoljena najširša reprezentacija. Ni treba poudarjati, da bo ta kongres velikega zgodovinskega pomena za ameriške Slovence, kakor tudi za naše brate in sestre v starem kraju. Torej je priporočljivo, da pošljete čim več zastopnikov (nic na to naše zborovanje v Waukeganu, kjer si bomo izmenjali naše misli in težnje z ozirom na bodočo Jugoslavijo, preureditev Evrope in glede svetovnega mira. S tem bomo lahko stotistili jasnosti ciljev, ki jih naj začrta clevelandski kongres.

Z upanjem, da bo Vaše društvo, ali Vaš klub, zastopano na tej konferenci, ostajam, Brateško in sodružno, Anton Garden, tajnik, 2657 S. Lawndale Ave.

Opomba tajnikom: Prosim, da mi pošljete imena Vaših zastopnikov pred konferenco. — Hvala!

Tudi mi sporočamo, da izvolite zastopnike in pošljete njih imena tajniku Gardnu čim bodo izvoljeni. Ker je Waukegan center te okrožne organizacije Prosvetne matice, upamo, da bo poset obilen iz vseh naselbin.

IŠČEMO SODRUGE,

ki so pripravljene delati tudi v sedanjih časih. Plače ni, nego le zasmehovanje, kritike in pa hude besede.

Delo, ki ga nudimo, je torej ne samo naporno, nego tudi jako neprijetno. A vendar — vsakdo, ki ga vrši, ima užitek v njemu ter zadoščenje, da se trudi za dobro stvar.

Le taki, ki imajo prepričanje in močno voljo, so sposobni za te naloge.

Delajo v klubih JSZ, za Prosvetno matico, in agitirajo za Proletarca. Pomagajo v unijah, posebno pa se v naših podpornih društvih.

Ako ste pripravljene vršiti to delo, pridružite se jim, da nas bo več in pa tudi več dela bomo izvršili. Seveda z vašo pomočjo!

KRITIČNA MNENJA, POROČILA IN RAZPRAVE

KOMENTARJI

V Proletarcu z dne 23. sept. je bilo glede sestanka jugoslovanskih politikov in zastopnikov, ki ga je sklical Elmer Davis in svrhu pomirjenja med Hrvati in Srbi med drugim tole rečeno:

"Ni verjetno, da je tisti sestanek dosegel v takih okoliščinah kaj konstruktivnega ali da bo res ublažil odnose med Hrvati in Srbi, ali pa spletke med jugoslovanskimi politikmi. Davisov namen je dober, a lotil se je tolažne naloge."

Ko je bilo to napisano, pri Proletarcu še nismo vedeli, kako je sestanek potekal, ker nismo imeli med udeleženci nikogar, ki nam bi poročal o tem.

John Lokar, ki je imel izmed Slovencev na sestanku vodilno besedo in je hotel veljati nekaj tudi med Hrvati in Srbi, je poročal Ameriški domovini med drugim, da je pomožni državni tajnik Robert Burley navzočim zabljeval,

"da morajo prenehati vsi napadi Srbov proti Hrvatom, Hrvatov proti Srbem, zlasti pa morajo prenehati vsi napadi v jugoslovanski časopisja topogledno." (?)

Da-li je res tako govoril ali ne, vedo tisti, ki so bili navzoči. Ukaz je diktatorski, ako je tak res bil, in saj glavni predstavnik Srbov so na tem sestanku pri Davisu pokazali, da jim niti Lokarjeva resolucija ni po godu. V Am. domovini je dalje rečeno, da ameriška vlada prizna in pozna samo kraljevino Jugoslavijo, in da združeni narodi priznajo borbo generala Mihajloviča, ki se bori proti Hitlerju in da njegovega napora ne sme nihče omalovaževati. To je poučaril omenjeni državni podtajnik.

Poročilo v "A. D." pravi o sestanku v OWI nadalje:

John E. Lokar je prošil za besedo ter je zahteval, naj povedo svoje mnenje najprej Srbi in Hrvatim, med katerimi je največ nesporazuma. Rev. John Kraincevič je nato napadel Srbobran, glasilo Srbskega saveza, ki je napadel Hrvate, čez, da so poklani nad 600.000 Srbov.

Jošip Zalar je vprašal Mr. Burleya, kaj misli o njih, kako jih sodi. Mr. Burley je izjavil, da nima državnih oddelekov v zvezi s temi besedami, ampak da je pripravljen vsi reči, kar mu je čisto in njih zadržanje vse pohvale vredno.

Na miru so bili predloženi članki iz Srbobrara, v katerih je ta časopis napadel Hrvate in jih dočel pokolja nad Srbi. Padlo je več pikrih besed med hrvaškimi in srbskimi zastopniki.

John E. Lokar je predložil naslednjo resolucijo:

"Mi se zavezujemo, da bomo sledili vodstvu ameriške vlade ter da bomo delali za edinstvo med Amerikanci, ne glede na narodnost ali plemo. Zavezujemo se, da bomo z vsa svojo

močjo pomagali dobiti to vojno za svobodo. Napeli bomo vse sile, da prenehajo vsi nesporazumi med Amerikanci jugoslovanskega pokolenja."

Lokar je nato POZVAL vse navzoče, naj to resolucijo podpisajo. Srbski delegat Branko Pečić je nato skočil pokonci in izjavil, da take resolucije on ne podpisuje. Njemu sta se pridružila še Srba Terbuhovič in Kristofer. Vsi drugi srbski delegati, vsi hrvaški in slovenski so pa resolucijo podpisali brez vsakega ugovora.

Čba, Mr. Davis in Mr. Burley sta se zahvalila delegaciji za odziv ter izrazila upanje, da bo delal vsak pri svojem narodu za sporazum in za skupni napor za smago Zed. držav.

Iz gornjega je razvidno, da je v Ameriki na delu gotova srbska klika, ki si prizadeva na vse kriplje, da bi bila onemogočena bodoča Jugoslavija, da jim ni za skupno državo Slovencev, Hrvatov in Srbov, ampak da hočejo imeti samo VELIKO SRBIJO. Kot je videti, ameriška vlada ne bo dolgo trpela tega in da bo tem zadržanjem kmalu RESNO stopila na prste.

Slovinci smo pa lahko ponosni, da smo tako dobro zapisani pri ameriški vladi in upamo, da se bomo tudi v bodoče izkazali vredni tega zaupanja. (Vse navedene besede podrtal pisec komentarja.)

Nekaj slike o sestanku in o trenju med "brati troimenega naroda" lahko dobe čitatelji iz sledečega članka, ki je bil v Enakopravnosti z dne 21. sept.:

JUGOSLOVANSKI PREDSTAVNIKI V WASHINGTONU

Elmer Davis, načelnik vojnega informacijskega urada, je pozval za dne 18. septembra v Washington nekatere reprezentante jugoslovanskih organizacij, ker so gotovi jugoslovanski (predvsem srbski) krogi začeli netiti prepričanje in spor med ameriški Srbi, Hrvati in Slovenci.

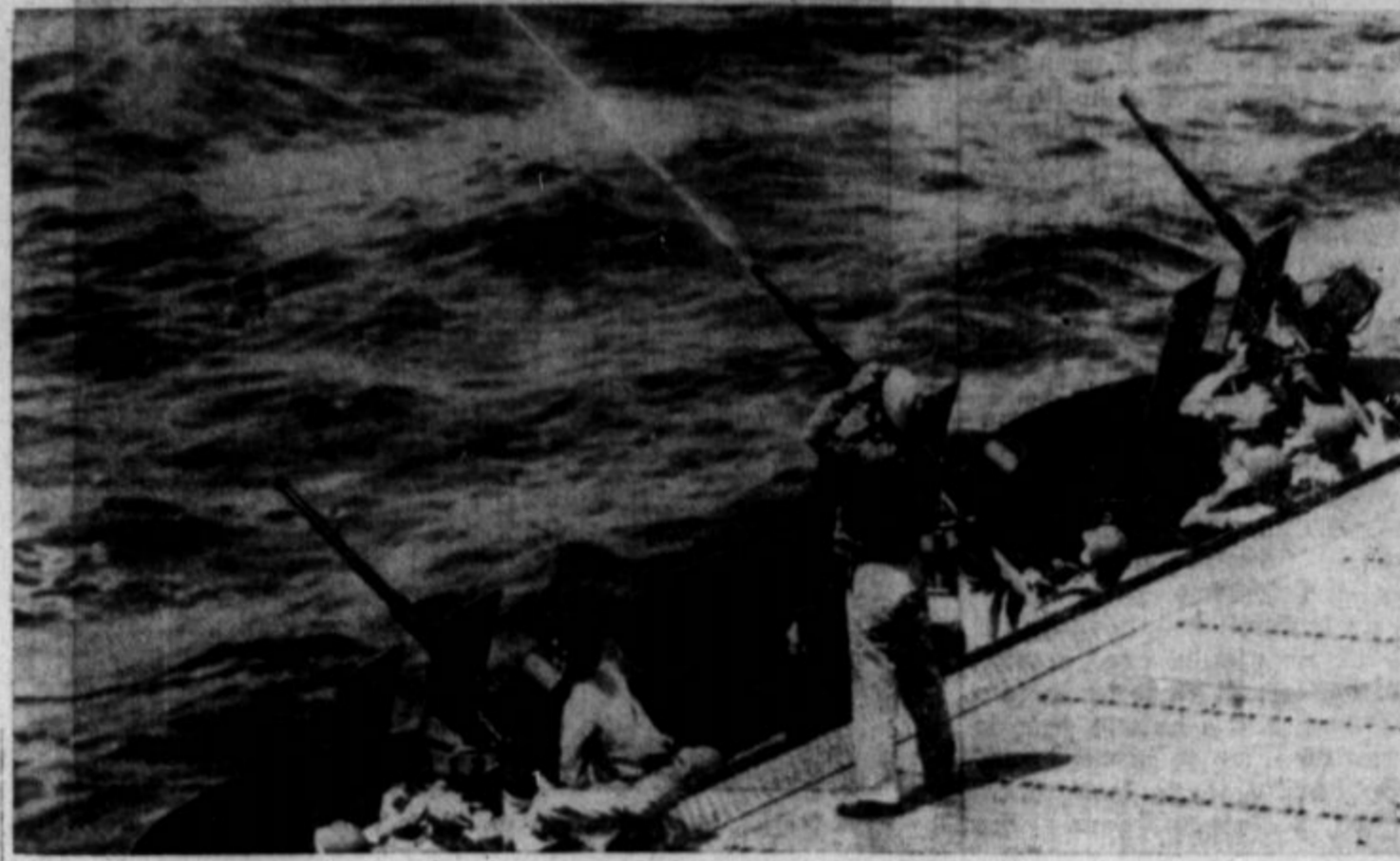
Od Srbov so prišli na ta sestanek sledeči: Sam Vrljič, Branko Pečić, Louis Kristofer, Mladen Trbuhovič, Rev. John Hranilović, Mike Markinović in Zorko Puncić.

Od Hrvatov so bili zastopani sledeči: John Butković, Wm. Boyd-Boič, Tony Minerich, Math Oreskovich, Rev. Hranilović in A. L. Živič.

Slovence pa so zastopali: John Lokar, ki je prispel kot reprezentant župana Lauscha, Janko N. Rogelj, Vincent Cankar, Joseph Zalar in John Gornik, Jr.

Kakor nam poroča Mr. John Lokar, se je vrtila seja v poslopu vojnega departmanta ter je trajala od treh popoldne pa do sedmih zvečer, torej polno štiri ure. Elmer Davis je izjavil, da gleda ameriška vlada z VELIKO nevoljo na neslogo med Amerikanci jugoslovanskega porekla, nankar je predstavljal Hon. Adolpha Burleya, po-časnega državnega tajnika in pomočnika državnega tajnika Cordella Hulla.

Pomožni državni tajnik je izjavil, da stremi politika ameriške vlade za to, da se vzdrže na višku vojna prizadevanja vsa naroda ter da se preneha z VSAKIMI MEDESEBOJNIMI BČJL. Zlasti je dolžnost jugoslovanskega časopisja, da deluje za čim tesnejši sporazum med Jugoslovanci v Ameriki, kajti ameriška vlada NE PRIZNAVA NOBENIH Srbov, Hrvatov in Slovencev kot kakih POSEBNIH narodov, temveč priznava SAMO kraljevino Jugoslavijo kot državno celoto. Zato je pomožni tajnik Burley silno kritiziral nekatero jugo-

Letala so postala ladjam najnevarnejši sovražnik. Na gornji sliki je obkrojuje ameriške ladje, in s protiletalskimi topovi v akciji.

slovansko časopisje, ki trdi, da se je general Mihajlovič prodal fašistom. (Kotlikor je nam znano, trdi to samo hrvaški list "Narodni glasnik", ki izhaja v Pittsburghu in ki objavlja svoja poročila iz "Daily Workerja" in drugih komunističnih virov. Uredništvo "Enakopravnosti.")

General Mihajlovič se hrabro bori in ni upravljen do napadov iz zaledja bojnih črt." je rekel pomožni državni tajnik. "On je moč, ki zasluži, da mu damo vsa vojna pomoč, da izstira nacistične fašiste iz Jugoslavije," je rekel pomožni državni tajnik odločno, ki ni prikrival dejstva, da so take verzije vredni skrajno neljube in da bo našla, ako bi bilo potrebno, sredstva, DA SE JIH ZATRE.

Mr. Elmer Davis je izjavil, da deluje on za jugoslovansko edinstvo še od leta 1914. Mr. Lokar nam sporoča, da ni še našel na moza, bilo Srba, Hrvata ali Slovence, ki bi tako temeljito poznal položaj v Evropi in Jugoslaviji, kakor ga pozna Mr. Davis. Čba, pomožni državni tajnik in Elmer Davis sta predvsem naglašala dejstvo: Naša dolžnost je, da se po- brigamo za izvojevanje te vojne, ne pa VMESAVANJE v jugoslovansko politiko! Zato nima NIHČE pravice, DIKTIRATI jugoslovanski vladi, kakršna naj bo po vojni Jugoslavija. Te pravice ima in bo imelo samo jugoslovansko ljudstvo in jugoslovanski borci, ki se bore za svobodo svoje domovine in za iztirjanje naci-fašizma iz dežele. (To dosledno naglašala tudi naš list. Opomba uredništva "E.")

John Lokar je ugotavljal, da med ameriški Slovenci NI tozadevnih sporov. Rev. Hranilović je trpko kritiziral politiko srbskega dnevnika Srbobrara, ki propagira Veliko Srbijo ter RAZDRUŽUJE jugoslovanski narod; vladi so te mahinacije dobro znane, prav tako tozadevno pisanje "Srbobrara". Pečić je trdil svoje, čez, da je Butković odgovoren za sedanja neslogo in nesporazum. Vlada ima fotografirane kopije "Srbobrara", iz katerih je razvidno, da je omenjeni list pisal, da je tu slabše kot pod Hitlerjem in nazival Hrvate "pse". — Vlada bo apelirala na vse jugoslovanske urednike, naj delujejo za slogo in za čim večje vojno prizadevanje vseh Amerikancev, čez pa to ne bo NIC ZALEGLO, se zna zgoditi, da bo stopila na prste JUGOSLOVANSKEMU in morda tudi ostalemu tujezemskemu časopisju, ki se bo imelo zahvaliti v prvi vrsti onim, ki so zanteli med Jugoslovanci ta spor. Kdo so tisti, oziroma kateri so tisti časopisi, je znano in ni glede tega nobene tajnosti.

John Lokar je nato predložil in prebral resolucijo, o kateri se je pomožni državni tajnik izrazil, da je izborna. Srbi Pečić, Kristofer in Trbuhovič pa so NAPADLI Lokarja in njegovo resolucijo ter izjavili, da je ne podpisujejo. Lokar jih je ožigosal, čez, naj se NE norčujejo iz zalede in naj ne tirajo stvari PREDALEC. Srečni naj se smatraya, da SO v Ameriki, kajti edino v tej deželi je moč, da jih je pozvala vlada na sestanek in razgovor, da se najde skupni sporazum. Ali bi bilo tudi v drugih deželah to moč?

Nato se je obrnil Lokar na pomožnega državnega tajnika ter mu dejal: "GOSPOD. POMOŽNI DRŽAVNI TAJNIK, MI SLOVENCIM SMO NAVELIČANI VEČNEGA POSLUSA. NJA RAZNIH JUGOSLOVANSKIH AMBASADORJEV IN NJIM PODOBNIH LJUDI, KI PRIHAJO NEPRESTANO med nas ter nas UČE, ksko naj vodimo svoje posle in zadeve. Prej ko bo vsi department spoznal, da bo za celokupnost boljše, čez OSTANEJO tam, KAMOR SPADAJO, tem boljše bo. Poleg tega bi bil tudi čas, da se nastavi v vojnem departmantu ljudi, ki poznajo naše razmere, to je — Jugoslovane. Jaz lahko prinesem pet ali šest slučajev, ko so prišli k nam na županski urad uradniki vojnega departmanta po razne informacije, toda niti eden izmed njih ni bil Slovenec, Srb ali Hrvat, in nikomur izmed njih niso bile niti najmanj znane naše zadeve."

Mr. Jošip Zalar je vprašal pomožnega državnega tajnika, če ima vojni department tudi o nas Slovincih kakšne pritožbe, kakor je državni pomo-

žni tajnik odgovoril, da niti najmanjših in da Slovinci 100-procentno sočeljujejo v sedanem vojnem prizadevanju Amerike.

Iz gornjih ugotovitev je razvidno, da ameriška vlada ne bo poslej VEC dovoljevala objavljanje nesmiselnosti, da se je general Mihajlovič prodal fašistom, kakršne objavljajo nekateri listi in kakršne smo mi še ponovno v uredniških člankih označili za gorostasne laži. Prav tako je ameriška vlada izgubila potrpljenje z onimi jugoslovanskimi "politikmi" in "državljiki" po naselbinah, ki razpravljajo v časopisju, kakšna bi MORALA BITI POVOJNA JUGOSLAVIJA. Vlada pravi, da bodo o povojni Jugoslaviji ODLOČEVALI njeni državljani in oni, ki se sanjo bore, kar je bilo tudi vedno naše, na tem mestu je ponovno pribito naziranje. Zeleni bi, da bi naši naročniki in dopisniki v bodoče vploditevali želje in zahteve ameriške vlade ter da bi v svojih dopisih razpravljali o možnostih, kako naj vsi skupaj pomagamo tej deželi in vsem ostalim njenim zaveznikom do zmage, ne pa udrihali po generalu Mihajloviču ter širili o njem nesonsavne vesti in diktirali bodoči ustroj Jugoslavije. Taki in podobni dopisi ne bodo našli prostora v našem listu!

Tako piše Enakopravnost. — Kot prej, so tudi v njenem članku vse podčrtane njene besede naglašene od pisca Komentarjev. Kaj neki so mislili predstavniki zvezne vlade, ko je Lokar udrihal "po ambasadorjih, ki prihajajo neprestano med nas... in bi bilo boljše, da bi ostali tam kamor spadajo..." Mar niso oni "edina priznana vlada Jugoslavije?" Revščina, revščina, velika diplomatija revščina je ne samj med "ambasadorji" nego tudi med onimi, ki niso bili od nikogar izvoljeni in ne pooblašteni zastopati narod in takih težkih zadevah in vprašanjih.

Glede imen udeležencev, ki jih je navedla "E." je dobro pojasniti, da niso bili vsi povabljeni. Eni so prišli, ne da bi bili pozvani, ker so sumili, da se "nekaj kuha". Ze to dejstvo pojasni, da ni moglo vladati med navzočimi "bratsko ozračje". Tudi dela skrajno slab vtis to, da se preti listom, ki niso komu po godu, z zadržem, in pa da naj se ljudje ne vtikajo v kako "tujo politiko", nego naj držijo jezik za zobmi. "Maleni ljudi, maleni narod!" je nekoč nekdo vzkljnil in njegov rek velja še sedaj, kar je točno razvidno iz poročil o tem sestanku.

Vincenc Cankar je o sestanku pri Elmerju Davisu poročal v Prosveti veliko bolj oprezno. On pravi med drugim v intervjuju z urednikom Prosvete tole:

Konferenca, katero je odprl Elmer Davis, načelnik urada za vojne informacije, je trajala štiri ure. Robert Burle, pomožni državni tajnik, je imel dolg uvodni govor, v katerem je poudaril, da morajo vsi Amerikanci tujelega porekla v glavnem vztrajati za zmagao Amerike in Združenih narodov in ne smejo trčati časa z medsebojnimi prepri. Med Jugoslovanci je tak prepri, ki pa ne dela nobene koristi Ameriki in še manj časti Jugoslovancem sramim.

Glede Slovencev je rekel Burle, da ne ve ničesar slabega o njih in vlada nima nobene pritožbe proti njim; njihov rekord je čist. Slabo pa je glede Srbov in Hrvatov, ki so v ostrem sporu med seboj.

Mr. Burle je poudaril, da naj bodo politične aspiracije Srbov, Hrvatov in Slovencev kakršne koli, ameriška vlada prizna samo eno jugoslovansko

vlado, katero je zdaj v Londonu. Glede generala Draže Mihajloviča je rekel, da je o njem precej preprija in vlada Združenih držav PREISKUJE to zadevo, ampak, dokler niso uradno znani vsi fakti, je vsak prepri o Mihajloviču nesmiseln.

Ko je Burle končal svoj govor, je pozval Jugoslovane k besedi. Prvi se je oglašil John E. Lokar, ki je povedal, kako so njega že napadali razni listi, nato pa je rekel, naj Hrvacije in Srbi povedo, kaj imajo na srcu. Nato so izpregovorili srbski in hrvaški zastopniki in mestoma so se ostro sprijeli. Hrvacije so kazali izreke Srbobrara, v katerem so bili napadani, Srbi pa so očitali Hrvatom znane domobrance.

Govorili so vsi Srbi in Hrvatje in tudi vsi Slovenci, zadnji bolj na kratko. Zgodilo se je tudi, da so se Srbi samj pričkali med seboj. Pokazalo se je, da so Louis Kristofer, podpredsednik SUZ, Branko Pečić, tajnik SNZ in Mladen Terbuhovič, urednik Srbobrara, glasila SNZ, največji nasprotniki sprave in sloge med Srbi in Hrvatim. Zupnik Krajnovič je omenil, da je on za spravo in potem so ga napadli v Srbobraru.

Končno je bila po Johnu E. Lokarju predložena izjava, v kateri se ameriški Jugoslovanci zavezujejo, da bodo z vsemi svojimi močmi sodelovali z vlado Združenih držav za zmagao demokracije v tej vojni, obenem pa bodo delovali za edinstvo med Amerikanci jugoslovanskega porekla.

To izjavo so brez ugovora podpisali vsi Slovenci, vsi Hrvatje in štirje Srbi. Ostali trije Srbi — Branko Pečić, gl. tajnik Srbskega narodnega saveza, Louis Kristofer, podpredsednik tega saveza in Mladen Terbuhovič, urednik Srbobrara, glasila tega saveza — so rekli, da ne podpisujejo izjave, da pa bodo sami objavili svojo izjavo v Srbobraru, ko se vrnejo domov.

S tem je bila konferenca zaključena in Elmer Davis se je zahvalil za stopenikom za odziv ter jim želel VEC sreče v bodočnosti.

V zapisniku JPO, slovenska sekcija, je rečeno, da je na seji dne 12. sept. v Chicagu v razpravi o "politični akciji" in pošiljanju zastopnikov v Washington "Anton Kravec izrazil dvom, da bi Slovenci kaj dosegli v Washingtonu." K temu zapisniku dodaja: "Drugi odborniki poudarjajo, da glavni prepri je med Srbi in Hrvatim in Slovenci bomo težko posredovali, dasi bi bilo dobro, če bi mogli." — Well, John Lokar je poskusil in kaj je dosegel, je razvidno iz tu citiranih poročil. Zanimiva je opazka v Cankarjevem poročilu, da je Lokar v svojem govoru "povedal, kako so ga napadali že razni listi". Kaj neki naj bi imelo to opraviti z namenom sestanka?

In končno, Zal, da je bila ugotovitev v Proletarcu tako resnična. Dober namen — izid pa neučinkovit. Ni čudno, če je Davis ob poslovitvi želel predstavnikom, ki jih je sklical na ta sestanek — "več sreče v bodočnosti..."

Anton Zornik o agitaciji
S. Anton Zornik, ki je na agitaciji za Proletarca in druge publikacije obiskal v minulih tednih že precej naselbin, je nam veled zaposlenosti le na kratko poročal nekaj o Detroitu, Girardu in Barbertonu. Naši somišljeniki so mu povsod pomagali.

V Barbertonu je dobil vtis, da je naselbina sedaj večinoma pod vplivom sedanega župnika Jagra, se pa še dobe napredni rojaki, a se ne zedinijo, da bi šli za naše principe skupno v akcijo. V Girardu je v tem o-

ziru veliko boljše, ker tu obstoji delaven klub JSZ.

S. Zornik je bila na obiskih tudi v Kenmuru, kjer sta mu pomagala v spremljevanju in kot kažipota Valent in Jeram.

Omenja, da je v splošnem se povsod ista hiba kot je bila. Spori—večinoma osebni in malenkostni, ter zamere, so ovirala našemu gibanju in delavskemu pokretu v splošnem.

Obiskal je tudi našega "old timerja" Johna Jankoviča, ki je sedaj že nekaj let farmer. Prej je delal in bil steber v naprednih akcijah v Barbertonu. Zornika je peljala tja Tončka Može. Glede Jankoviča Zornik poroča, da se ukvarja s kmetijo, in pa da je njegova žena sedaj slabega zdravja. Želimo ji, da kmalu postane spet trdna, kakršno smo poznali, ko je bila še v Barbertonu.

Jankovič je v precejšnji meri žrtve intrig, ki so se pletle proti njemu, ko je delal v Barbertonu ne samo za svoj vsakdanji kruh nego se žrtvoval tudi za unijo toliko, da so ga odslovili.

Zornik je odšel na obiske tudi v Salem in v Power Point in v načrtu ima obiskati tudi več drugih naselbin.

K operni predstavi Glasbene matice v Clevelandu

Morda je na mestu, da nekoliko boljše seznanimo glasbo ljubeče občinstvo z osebnostjo slavnega komponista G. Rossinija, kateri je dal svetu znamenito opero "Seviljski brivec". To opero bo uprizorila Glasbena matica prvič v Ameriki v slovenskem prevodu v nedeljo, 4. oktobra ob 7. uri zvečer. Predstava bo v Slovenskem narodnem domu na St. Clair Ave.

Gioacchino Rossini je bil rojen 29. februarja 1792 v Pesaru. Njegova oče je bil mestni trobentač. Ker pa je preveč simpatiziral s francoskimi republikanci je zato izgubil službo. Posrečilo se mu je potem dobiti zasluzek pri opernem orkestru. Njegova mati je postala operna pevka radi svojega lepega glasu, čeprav ni znala ne pisati, ne čitati. Rossinijev talent se je razvijal v muzikalni družini.

Ze kot otrok je sodeloval pri raznih predstavah bodisi kot pevec ali pa kot spremljevalec na klavirju. Kmalu se je vpisal v konservatorij v Bologni in temeljito študiral glasbo. Ko je bil star 18 let so že v Benetkah peli njegovo prvo opero "Zenitovanjski trg".

Komponiranje mu je šlo z lahkoto izpod peresa in v nadaljnjih štirih letih je uglasbil sedem opernih del, med njimi tudi "Seviljskega brivca", za katerega je dobil takrat 400 "scudov" (goldinarjev) plače. Muzikalni zgodovinarji trdijo, da je skomponiral "Seviljskega brivca" v trinajstih dneh. Prva predstava omenjene opere je bila 1816. leta.

Vsega skupaj je uglasbil plovoditi genij Rossini nad trideset opernih del. Nekateri teh oper so že zdavnaj pozabljene, čeprav so imele ob njegovem času velike uspehe. Opera "Viljem Tell", ki je še vedno na repertoarju nekaterih gledališč.

(Dalje prihodnjič.)

je dosegla velik uspen. Do leta 1868 je bila igrana petkrat samo v Parizu.

S smelostjo lahko trdimo, da je "Seviljski brivec" najbolj popularno delo in ni ga opernega gledališča na svetu, ki ne bi imel stalno na repertoarju to živahno in večečo opero. Glasba in dejanje vsebuje tako briljanten humor, da se je človek nikdar ne naveliča poslušati.

Ko je bil Rossini star 37 let je prenehal komponirati. Na stanil se je v Parizu, kjer je dve leti poprej sprejel mesto ravnatelja opernega gledališča. Uglasbil je samo še manjša dela. Pariška mestna občina mu je podarila lepo zemljišče v Pasy, kjer si je sezidal vilo in tam preživel ostale dni svojega življenja.

Bil je dvakrat poročen. Prva žena je bila operna prima-donna in je umrla leta 1843. Naslednje leto se je v drugič poročil. Druga žena ga je preživila. Umril je na pljučnici 13. novembra leta 1868 na svojem domu pri Parizu.

O Rossiniju pripovedujejo mnogo saljivih dogodovčin. Bil je velik humorist. Razumljivo je torej, da je z lahkoto utisnil genijalni humor v "Seviljskega brivca", ki še danes zabava ljudi prav tako, kakor pred stošestindvajsetimi leti.

Tone Šubelj.

RAZGOVORI

(Nadaljevanje z 2. strani.)

na severno stran reke in jih sežgati. Nato sta on in pa Lun Yun odrinila s svojim mostvom, da tu med gorovjem enkrat za vselej pokončata to "rečo golazen". Ali Ču Teh jih je zopet premotil. Nekega dne so sporočili Kai-šeku, da komunisti delajo oziroma pletejo vrvi most čez reko. Reka je na tem mestu zelo globoka. Kai-šek je bil s tem zadovoljen, kajti pletenje mostu bo vzelo več tednov. Čemu hiteti z armado! Nekega večera je en komunistični oddelek obrnil svojo smer in je v enem dnevu ter eni noči premuril petinosemdeset milj in pozno popoldne dospel v fort Čuo-Ping. Občleni v zaplenjenih nankingskih uniformah so vstopili v mesto in brez boja razorožili posadko. Ladje so bile po Kai-šekomem navodilu zapejane na desni breg reke ali sežgali jih niso, čez, rdečkarjev tako ne bo naokrog. Zvečer so komunisti odpeljali nekaj mestnih uradnikov do reke in jih prisilili odposlati sporočilo, da je več višjih koutingtanskih častnikov tu na obisku, ki bi radi čoln. Čoln so jim takoj poslali. Rdeči so se ukrcali in odrinili na drugo stran reke ter tam razorožili osupljene stražnike, katerim se še sanjalo ni, da so "sovražniki" v mestu. Drugi dan je došla v mesto celotna rdeča armada. Šest velikih brodov je vozilo noč in dan skozi devet dni. Vsa rdeča armada, vstevši živali in orožje, je bila prepeljana čez reko brez vsake izgube. Ko je Kai-šekova armada dospela dva dni pozneje na južno stran reke, je bila rdeča armada že daleč na potu.

PRISTOPAJTE K

SLOVENSKI NARODNI PODPORNİ JEDNOTI

USTANAVLJAJTE NOVA DRUŠTVA. DESET ČLANOV (IC) JE TREBA ZA NOVO DRUŠTVO

NAROČITE SI DNEVNIK

"PROSVETA"

Naročnina za Združene države (izven Chicaga) in Kanado \$6.00 na leto; \$3.00 za pol leta; \$1.50 za četrt leta; za Chicago in Ciceru \$7.50 za celo leto; \$3.75 za pol leta; za inozemstva \$9.00

Naslov za list in tajništvo je:

2657 So. Lawndale Avenue
Chicago, Illinois

Prva slovenska pralnica se priporoča rojakom v Chicagu, Ciceru in Berwynu.

Parkview Laundry Co.

FRANK GRILL in JOSEPH KOZDRIN, lastnika
Fina pristržba — Cene zmerne — Delo jamčeno
Telefoni: CANAL 7172—7173
1727-1731 W. 21st Street CHICAGO, ILL.

ZA LICNE TISKOVINE
VSEH VRST PO ZMERNIH CENAH
SE VEDNO OBRNITE NA UNIJSKO TISKARNO

Adria Printing Co.

1838 N. HALSTED STREET, CHICAGO, ILL.
Tel. MOHAWK 4707
PROLETAREC SE TISKA PRI NAS

Kaj pomeni vojna, vedo sedaj posebno v Rusiji. Nobenega mesta in nobene vasi ne prepuste sovjetske čete brez boja. Borba je na sovjetskih bojiščih tako strahotna, da pušča za sabo samo uničenje. Naciji so si dobili teritorija, toda na njemu le "požoga zemlja" in porušena mesta.

ITALIJANI ZA "RED IN MIR" S TERORJEM IN POKOLJI

JIE v New Yorku poroča, da je dobil izvirno besedilo v italijanski, v katerem je prefekt province Carnara (Reka) zapovedal svojim četam požgati vso Jelenje in ubiti "za kazen" 20 prebivalcev omenjene vasi, ki so jih njegovi vojaki izžrebali ter postavili ob grobove.

V slovenskem prevodu, ki ga je priredil JIC, se omenjeni četrki italijanskega prefekta na Reki glasi:

"Prefekt province Carnara.

Na osnovi pooblaščenja, katero mi daje zakon ... na ozemlju, katere upravljam, oznanjam:

Nekateri člani rodbin iz Jelenja so v zadnjem času zapustili svoje domove, ter odšli v gozdove, da se pridružio upornikom in z njimi izvršijo povelja bančitev, tatov in teroristov, da ubijajo in ropajo osamljene vojake in delavce v anektiranih krajih.

Obveščamo občinstvo priklopljen-

ga ozemlja, da so bili člani zgoraj omenjenih rodbin na podlagi danih odredb internirani, da so bile njihove hiše sravnane z zemljo, da je bilo njihovo imetje zaplenjeno in 20 izžrebanjem določenih članov teh rodbin ustreljenih, v znak maščevanja za zločina dejanja upornikov, ki motijo javni mir in delo prebivalstva teh ozemelj.

Ako bi člani navedenih rodbin, ki so se podali v gozdove, nadaljevali svoje banditsko in roparsko delovanje, bo maščevalni postopek uspešno nadaljeval. — Prefekt Testa.

Ta uradno potrjeni dokument potrjuje — z mnogimi drugimi — večji množični nem streljanju nedolžnih ljudi, ki so ostali v svojih vaseh in domovih, dočim so nekateri člani zbežali pred laško strahovlado v gozdove. Italijani torej streljajo ljudi, katere določajo s srečkanjem in uradno izjavljajo, da bodo ta "pravni" postopek nadaljevali. Znano nam je bilo, da so že precej časa tako ravnali s prebivalstvom v Sloveniji in v Dalmaciji. Dokument, ki ga navajamo, je prvi uradni in službeni dokaz, katerega smo dobili v roke.

DRŽAVLJANSKI PRIROČNIK

nova knjižica, s poljudnimi navodili kako postati AMERISKI DRŽAVLJAN.

Polov vprašanj, ki jih navadno sodniki stavijo pri izpitu za državljanstvo, vsebuje knjižica še v II. delu nekaj važnih letnic iz zgodovine Združenih držav, v III. delu po naslovu RAZNO, pa Proglas neodvisnosti, Ustav o Združenih držav, Lincolnov govor v Gettysburgu, Predsedniški edinjenski držav in Poedine držav.

Cena knjižici je samo 50 centov s poštino vred.

Naročila sprejema:

Knjigarna Proletarca
2301 SO. LAWDALE AVE., CHICAGO, ILL.

ALVETA HOTEL naprodaj

24 sob, vse v najemu. V čeki okolici, blizu Slovenskega centra. Podrobnosti invest:

ALVETA HOTEL
2340 So. Lawndale Avenue, Chicago, Ill.

Dr. John J. Zavertnik
PHYSICIAN and SURGEON
3724 West 26th Street
Tel. Crawford 2212
OFFICE HOURS:
1:30 to 4 P. M.
(Except Wed. and Sun.)
6:30 to 8:30 P. M.
(Except Wed., Sat. and Sun.)
Res. 2219 So. Ridgeway Ave.
Tel. Crawford 8440
If no answer — Call
Austin 5700

BARETINCIC & SON
POGREBNI ZAVOD
Tel. 20-361
424 Broad Street
JOHNSTOWN, PA.

PRISTOPAJTE K
SLOVENSKI NARODNI PODPORNJI JEDNOTI
NAROCITE SI DNEVNIK
"PROSVETA"
Stane za celo leto \$6.00, pol leta \$3.00
Ustanavljajte nova društva. Deset članov (ic) je treba za novo društvo. Naslov za list in za tajništvo je:
2657 S. Lawndale Ave. CHICAGO, ILL.

POSLUŠAJTE

vsako nedeljo prvo in najstarejšo jugoslovansko radio uro v Chicagu od 9. do 10. ure dopoldne, postaja WGES, 1360 kilocycles. Vodi jo George Marchan

Finančno poročilo blagajnika JPO-SS

Chicago.—Prva polovica meseca septembra t. l. bo najbrže ostala v spominu našemu revnemu slovenskemu narodu onkraj morja kot najlepši dokaz, da Slovenci in Slovenke po širni Ameriki niso in ne bodo pozabili našega tako trpečega in krvavečega naroda v starem kraju. Sledeče poročilo izkazuje, koliko denarja imamo danes v blagajni, kakor tudi, koliko so naši dobri rojaki prispevali v prvih 15 dneh tekočega meseca:

Ob koncu meseca avgusta je bilo v blagajni \$25,280.05. Od prvega septembra pa do 15. septembra t. l. sem pa prejel nadaljnjih \$8,612.76. To nad vse lepo vsoto sem prejel po sledečih osebah: Glavni uradniki (ice) in delegatje (nje) minule 20. konvencije KSKJ so medsebojno nabrali vsoto \$262. Carl Winter iz Clevelanda, O., je daroval \$5.00. Slovenic Publishing Co., New York City, N. Y., kaj redno pošilja nabrane prispevke na blagajnika. Tako sem tudi sedaj prejel nadaljnjih \$32.00. Prav prisrčna zahvala naročnikom Glasa Naroda.

Joseph Zorc, tajnik postojanke št. 9, Waukegan-North Chicago, mi je poslal vsoto \$1,500. Vsa čast in hvala našim rojakom v Waukeganu-North Chicagu

Nadalje mi je bilo naznanjeno, da je mestni odbor gori imenovane naselbine sklenil imeti svoj lokalni "Community Chest" od 21. do 26. t. m., in nam je obljubljen, da nam bodo nakazali od teh dohodkov nadaljnjih \$1,500.

John Troha, blagajnik postojanke št. 27, Strabane, Pa., mi je poslal tekom zadnjih 15 dni kar \$1,080.81. Ta vsota je bila nabrana in pripevana po raznih tamšnjih društvih in trgovcih. Pobirali so prispevke tudi po cestah in tovarnah. To nam služi v najlepši dokaz, da imamo v Strabanu zavedni odbor, pa tudi nad vse dobrosrčni slovenski narod. Moja izrečna zahvala vsem rojakom in rojakinjam v Strabanu za njih potrjvalnost za našo tako potrebno samaritansko delo.

Glavni odbor KSKJ je odobril in poslal vsoto \$5,000 v jugoslovanski pomožni sklad. Ta izvanredno lep dar pač dokazuje, da KSKJ ni bratska organizacija samo po besedah, pač pa, da ima tudi dobro srce in

Is a "foreign" name a handicap in your profession or business?
IN MEDICINE? ...
LAW? ...
SPORTS? ...
THE ARTS? ...
TEACHING? ...
SCIENCE? ...
BANKING? ...
BIG BUSINESS? ...
THE ARMY AND NAVY ...
CIVIL SERVICE? ...
POLITICS? ...
READ
What's Your Name?
Louis Adamic's latest book, published by Harpers. Price \$2.50
Order from
PROLETAREC
2301 S. Lawndale Avenue
Chicago, Ill.

Presojanje dogodkov doma in po svetu

(Nadaljevanje s 1. strani.)
Earl Browder meni, da zavezniški zato ne pomagajo Sovjetski Uniji z drugo fronto, ker nčejjo, da bi zmagala v vojni. Dolži kapitaliste, češ, da so oni krivi in da rajše vidijo triumfirati Hitlerja, kot pa zmago Sovjetske Unije, čeprav bi zaeno z njo zmagali ostali zavezniški. Njegove obtežilne besede niso brez podlage, četudi je nekaj kapitalistov, ki sovjetom brez pridržka pomagajo. Slabo pri vsem tem je to, da taki incidenti v zavezniških deželah ne morejo drugega kot škoditi.

Zavarovalnice v Zed. državah so v nevarnosti, da pridejo pod strogo vladno kontrolo. Tako trdi R. F. Forshay, predsednik zavarovalniške zveze National Association of Insurance Agents. Bilo bi dobro, če bi se vse privatne zavarovalnice, ki spadajo med največje korporacije v tej deželi, res poddržavilo.

Borba na morjih je za mornarje, ki se rešijo iz potopljenih tovornih parnikov, potem je v marsikakem slučaju tudi dolgotrajna borba med življenjem in smrtjo v rešilnih čolnih. Iz neke torpedirane amer. trgovske ladje, ki so jo Nemci potopili blizu zap. Afrike, se je otelo 18 mornarjev. Bili so v čolnu 32 dni in živeli ob malih količinah konzerv, ki so jih imeli s sabo. Eden izmed njih je umrl, večini drugih pa so odpovedali udje toliko, da so jih morali prenesti po vzpenjačah na ladjo, ki jih je rešila. Biti na širokem morju skoraj brez vsega 32 dni, to je preizkušnja! Ni čudno, da jih veliko takih zblazni, čeprav so še tako utrjeni. A čez teden ali dva živci odpovedo in groza v čolnu za vse preostale je še večja.

V Angliji imajo nekateri še čas za pompozne, razkošne potoke. V tem slučaju je je nedavno imel princ Andrejev, sin pokojnega velikega kneza Aleksandra. Princ Andrejev je nekak pokojnega ruskega carja Nikolaja in bratranec angleškega kralja.

Kakien ekonomski red dobi svet po tej vojni? Dr. Gustav Stolper, ki je bil pred prihodom Hitlerja v vladno v Nemčiji slovit ekonom, je nedavno v predavanju v Chicagu dejal, da se bo svet v bodoče gradil po modelu ameriškega gospodarskega sistema. Bržkone ne bo šlo, ker kapitalizem tudi v Ameriki težko šepa. In povzročila krize, išče profite kjerkoli, ne glede na splošne koristi dežele in ima — kot tak sistem drugod, tudi ta v sebi vse krali za povzročanje vojnih konfliktov in gospodarskih katastrof.

Zidje v Franciji so doživeli prošle tedne mnogo hudega. Zatekli so se tja v veri, da bodo ščiteni, pa jih je francoska policija skupno z gestapom aretirala v množicah, jih pognala v koncentracijske tabore in od tam ene na delo v Nemčijo, druge pa na delo za nemško fronto v Rusiji. Le onim Židom, ki imajo neoporečno francosko državljanstvo, je bilo priznane, toda ne v vsi Franciji, nego samo v neokupiranem delu.

Ameriška legija, ki je imela svojo konvencijo nedavno v Kansas Cityju, je letos vsled vojne opustila svoje običajno

NACRTI ANGLEŠKIH TORIJEV ZA "NOVO" JREDITEV SVETA

(Nadaljevanje s 1. strani.)
Kaj višje duhovščine anglikanske cerkve takemu razlaganju boljše upira, so toriji na svoji konvenciji še posebno zapisali, da veronauk mora biti obvezen, toda poudarka, da gre "cesarju kar je njegovega", se nikakor ne sme izpustiti.

Za sistem kakor je bil
Vzlic frazam, ki jih čujemo od politikov vseh vrst posebno v izjemnih časih, je jasno, da stari angleški toriji ne žele drugega kot da se vrnevo v "stare srečne razmere", naprednejši torijski politiki pa streme u stvariti v Evropi in drugje tak položaj, kakršen je bil, predno je Hitler zrastel v mogotca in predno sia začela romati k njeemu Chamberlain in Daladier ter mu prinašala darila in kadila, zato, da bi se obvarovalo svetovni mir.

KAJ JE "FARMSKI BLOK" IN ČEMU JE V SPORU Z VLADO?

(Nadaljevanje s 1. strani.)
jev resno misli, da je to res borba njim v korist, in da jim zvezna vlada kani onemogočiti dohodke, do kakršnih jih prav v prednih časih kakor so sedaj imeli priložnost. V to napačno mišljenje jih navajajo "farm" lobisti, "farm" kolonariji in "farm" časopisi.

Ce pa bi ti farmerji utegnili v Washington in gledali "farm" lobiste, bi videli, da ni nihče izmed njih farmer, in da v resnici zastopajo le one, ki prekupi-jejo farmske produkte in jih prodajajo odjemalcem v mestih.

Farmerji dobro organizirani
Ameriški farmerji so sicer zelo dobro organizirani, ne sicer enotno, nego v posameznih strokah pridelovanja, in tudi združeno so že sijajno uspeli. So pa še popolnoma BREZ ZVEZE z odjemalci v mestih. Ameriško industrijalno delavstvo je brez zadrug. Kolikor jih imajo, so le kaplja v morju. Farmerji vsled tega MORAJO prodati vse prekupcem, ki hočejo milijone dobička zase, in tako je tu vrzel, ki je še ne zapopadejo ne farmerji in ne v umijah organizirano delavstvo.

Sele kadar farmerji in delavci postanejo skupno zafruzno zavedni, bo rešeno eno najvažnejših vprašanj narodnega gospodarstva, ali, po ameriško politične ekonomije.

Politiki, ki se sedaj igrajo s težavami farmerjev, z gesli, da se bore njim v korist, pa delujejo večinoma v korist tistih, ki ne delajo na farmah, nego od farmerjev le kupujejo in potem prodajajo dalje za dobiček.

Stališče delavske stranke

Niti delavska stranka ni vsled sedanje notranje situacije v Angliji v položaju, da bi se mogla že sedaj odločno pogonati v boj za socialistično gospodarsko preuredbo Velike Britanije. Toda zahteve za socializem naglašajo zdržema in hoče takojšnje podružbljenje rudnikov ter municijske industrije, kajpada, dosedaj še brez uspeha.

Angleškemu delavstvu je bila dana naloga, ne samo v tovarnah in rudnikih, nego tudi

Liberalna stranka za reforme

Tudi angleška liberalna stranka, ki ima v zgodovini Anglije velike tradicije, je imela konferenco in udeleženci so na nji razpravljali ne samo kako zmagati, nego še posebno, kaj naj se izvrši po vojni.

Dočim konservativni priznavajo, da bo delavstvo po vojni dobilo več veljave in pa produktivno od svojega ustvarjanja, a ne pa vladne moči, pa so liberalci mnenja, da bo treba delavce in kmete v bodočnosti priznati za temeljni vladni sloj.

Industrialni in veleposelstniški aristokraciji bo odzvojnito, delavci in kmetje pa bodo zahtevali svoje. Zato so liberalci v za uvod svoje stranke sprejeli program, ki je slični onemu, ki ga oglašajo Rooseveltov new deal in progresivni v tej deželi. Niso pa za popoln prelom s starim redom.

Dočim konservativni priznavajo, da bo delavstvo po vojni dobilo več veljave in pa produktivno od svojega ustvarjanja, a ne pa vladne moči, pa so liberalci mnenja, da bo treba delavce in kmete v bodočnosti priznati za temeljni vladni sloj.

Industrialni in veleposelstniški aristokraciji bo odzvojnito, delavci in kmetje pa bodo zahtevali svoje. Zato so liberalci v za uvod svoje stranke sprejeli program, ki je slični onemu, ki ga oglašajo Rooseveltov new deal in progresivni v tej deželi. Niso pa za popoln prelom s starim redom.

Dočim konservativni priznavajo, da bo delavstvo po vojni dobilo več veljave in pa produktivno od svojega ustvarjanja, a ne pa vladne moči, pa so liberalci mnenja, da bo treba delavce in kmete v bodočnosti priznati za temeljni vladni sloj.

Industrialni in veleposelstniški aristokraciji bo odzvojnito, delavci in kmetje pa bodo zahtevali svoje. Zato so liberalci v za uvod svoje stranke sprejeli program, ki je slični onemu, ki ga oglašajo Rooseveltov new deal in progresivni v tej deželi. Niso pa za popoln prelom s starim redom.

No Kibizing on the War

For at least the second time within recent months we have been asked to use our influence to shape the waging of this war over a certain pattern.

At this time, like the other, we'll do nothing of the sort.

We're just not going to help manage this war. And that resolve doesn't spring from our opposition to the war.

As for drafting youngsters who, as we are told, certainly should have the right to grow up, we don't favor that any more than we favor breaking up homes by drafting husbands.

Our concern now, as always, is with the economic system. We want to end the competitive, private-profit racket that has caused all the misery the world now knows.

The war is here because we failed to make the people see things our way. Now the people, young and old, married or single, good and bad, Socialist and anti-Socialist, must go through the present mess.

A Step Ahead for Labor

In a recent issue of this journal we said: "The labor movement numbering well above ten million workers is hardly represented in the crucial war councils."

This, we further commented, may result in the "dismissal from those agencies of some dollar-a-year men whom the country at large has come to identify more as representatives of industry than as government officials."

The news that War Production Board Chairman Nelson has agreed to the appointment of two labor executives as administrative vice chairmen with power and voice equal to the two other vice chairmen representing industry on the WPB, registers, therefore, a step in the right direction.

That far that good. But, we believe, this is not far enough. Centrally and regionally, the War Production Board is still rightly regarded as the hunting ground par excellence for business and management.

REFLECTIONS

By the Editor of the Reading Labor Advocate

Socialists will not condemn the leaders of the nation's unions for accepting government controls which they lately condemned as a "strait-jacket" for labor.

Only a few people understood that something entirely new was beginning its march into the future when they saw their first Blue Eagle and heard about 'codes of fair competition.'

Unfortunately, most of our fellow citizens didn't understand that there always is a future. They thought that something was "being tried," but they didn't know that we, as a nation, were starting to go somewhere.

But we can now look back and review the route which has brought us Americans to the land of controlled and regimented workers.

What we all knew all along was that the government was taking on new responsibilities. What most of us forgot was that responsibility and not at all upon any consideration

authority always travel together.

One wonders fearfully whether the people of this nation have learned to look into the future.

The American Federation of Labor, in its current "Monthly Survey," examines the McNutt order which forbids workers of 12 states to quit their employment and concedes that "this is close to freezing the worker in his job."

Close? How do we use that word? We can be close to an accident and shrug the shoulders and reflect that "close don't count." A miss is as good as a mile if that's the way we think of "close."

But that way of figuring close doesn't describe what is happening to the American way of life. Get that, reader—we say "IS HAPPENING."

That's just ANOTHER ONE THING that we are seeing along the road. We're close — but we're still marching. We're going somewhere. Understand? We're going closer, closer, closer to the spot in time where more, more and still more of our lives will be guaranteed, regulated and controlled by a super state.

Do Socialists object? As well object to the passing of the years! Our concern is not where we are going, but how we shall live in the new world of control to which we are surely headed.

That's why this column has been stressing the importance of Socialism now. We know where we're going. But how will we live when we get there?

Only if the people as a whole own the nation they are now fighting to defend, only if the industries in which each individual finds his niche are the property of all of us, only if the products of industry are distributed solely upon the basis of service of ownership, can our future be both government control and democracy.

THE MARCH OF LABOR

Illustration for 'THE MARCH OF LABOR' featuring a man's face, a group of people, and text: 'FREEDOM IS THE SURE POSSESSION OF THOSE ALONE WHO HAVE THE COURAGE TO DEFEND IT.' Includes a small chart showing 'THE VALUE OF COMMODITIES PRODUCED BY STATE AND FEDERAL PRISONS IN 1940 TOTALLED \$1,200,000.'

Fed Up On Dies

Like "the man who came to dinner," Martin Dies and his un-American committee have overstayed their welcome.

The daily press greeted him with open arms when he began his witch-hunt against New Dealers, labor unions and anyone who ever had a liberal thought.

But lately, the fact there is a war on seems finally to have percolated into even the most conservative editorial offices; and there has developed a noticeable press coolness toward the Dies committee.

The Analysis of Newspaper Opinion of the James S. Twohey Associates reveals that as much as 45 per cent of the daily press unsparsingly condemned Dies for wasting public money in his attempt to smear liberal government employees.

Another 23 per cent of the daily press stood by their formal approval of the Dies committee, but condemned its present activities.

The Twohey Associates comment that "almost all recent activities of Dies have been of a type requiring that portion of the press which strives to support him to take an apologetic, defensive attitude in explaining his actions."

When even the millionaire press finds Dies too hard to defend, that's a sure sign he has overstayed his welcome with all thinking Americans who want national unity to win this war.

Is This Equality?

Some Congressional apologists for the present soak-the-poor and spare-the-rich tax legislation seek to give the impression that it already cuts the rich to the bone and makes unnecessary the \$25,000 limit on wartime personal incomes proposed by the President.

But the current CIO Economic Outlook points out that under the bill passed by the House a man with an income of \$100,000 would still retain \$32,000; \$60,000 would be left to individuals with \$500,000; and some millionaires would scrape along on as much as \$350,000 a year after all taxes.

If that is "cutting to the bone," what can be said for the job Congress is doing on ordinary working people? Most American workers earn \$1,500 a year or less. Out of this \$20-a-week income, some \$4.80 a week went to federal, state and local taxes last year.

How about cutting a little more from the fat of huge incomes and high profits and a little less from the bone and sinew of low-income American workers?—The CIO News.

HOPING ALONG IN TAXATION

War taxation, on the scale needed to prevent inflation, is something you don't come to in one jump. The National Association of Manufacturers has now taken two jumps, and the second one has placed it ahead of Secretary Morgenthau in total revenue asked for.

The N. A. M.'s tax jump is a big one, but it carries too much weight in the feet. The manufacturers want a heavy sales tax before they have exhausted the reasonable possibilities of the income tax.

The association does recognize that, with enormous profits flowing to corporate industry, the greatest revenues must come from taxes on corporations. Its proposed schedule, it

believes, would raise \$13,500,000,000 next year, with war profits swollen as they are. It proposes also a post-war tax credit of 10 per cent to reconvert industry to peacetime production, and a 10 per cent allowance for payment of debts or for accumulation of bonds.

When the original tax is heavy enough, there is sound reason for such credits. Without them, and with taxes so heavy that reserves cannot be built up, many corporations now engaged in profitable war work will go out of business at the close of the war or will have to appeal to the government for aid in reconversion anyway.

Another suggestion has been made which ought to be taken to heart. The fight against inflation requires both heavy taxation and wage stabilization. It is almost impossible to stabilize or tax wages while multi-millionaires are escaping the income tax by putting their money in tax-exempt bonds and corporation executives are getting up to \$500,000 a year in wartime salaries and bonuses.

Let the N. A. M. and the Senate finance committee get their heads together on these two matters, instead of figuring how they can cut down the income tax and push a sales tax onto the wage earner.—The Chicago Sun.

He who fears God fears nothing else.—Edmund Burke.

NORRIS CHALLENGES "GYP" BY UTILITIES

Norris of Nebraska seldom "overlooks a bet." In addition, he has the rare ability to state a vital proposal in a sentence. He did that the other day when he introduced a bill making it illegal to boost public utility rates unless the increases were first approved by the Federal price administrator.

When price control legislation was put through Congress some time ago, utility rates were exempted, on the theory that state regulatory bodies should look after such matters.

Immediately, in various sections of the country, utilities set about wringing more money from the consumers. Right here in Washington they secured control of the local Public Utility Commission.

The Washington Gas Company made the first bid for an advance in charges. When Commissioner Gregory Hankin suggested that action should be deferred until the commission had determined how much "water" had been injected into the company's capitalization, his colleagues removed him as chairman.

Had they succeeded, they would have set a "precedent" which would have been used in favor of increases in other places. In the long run, consumers would have been "soaked" for many millions.

Norris saw the danger and introduced his one-sentence bill. The majority of the members of the Washington commission are threatening to proceed in defiance of the "red light" flashed by Norris.

GUNS, LESS GRAVY, IN WAR EFFORT

Senator La Follette Calls on Military Chiefs to Prevent New Crop of Millionaires by Curbing Profits

"More guns and less gravy in the war effort" was the keynote of an editorial written for "The Progressive" by Senator Robert M. La Follette, Jr. (Prog., Wis.)

He called on the army and navy to see that the nation gets its money's worth for what is spent, which, he said, does not happen to be the case today. He pointed out that profits on war contracts negotiated by the armed forces are fantastic, and that the "possibilities of wringing excess profits out of the \$220,000,000 war program authorized to date stagger the imagination."

Some contractors, La Follette said, reported average profits ranging as high as 119 per cent. One contract carried a profit as high as 167 per cent.

When the navy requisitioned private ships to be used as auxiliaries, the Senator declared, the owners demanded prices that assured them a profit as high as 167 per cent. When these ships were turned over to private shipbuilders for conversion, Uncle Sam got another trimming, the Senator added.

"Profits on these contracts," La Follette revealed, "averaged 30 per cent, and on some ships the yards were making as much as 115 per cent."

The American people, the Senator said, know they have a war to win and are prepared to spend whatever is necessary to build the arms to do it, but they want that money to go for planes, ships and guns—not for excessive profits to line the pockets of the next crop of war millionaires."

A. F. OF L. ROLLS HIT NEW PEAK

A. F. of L. membership mounted to 5,482,581 on August 31, a rise of nearly a million over the past year, Secretary-Treasurer George Meany revealed recently.

In addition, Federation affiliates, he said, have a "floating" membership of about 500,000, consisting of unionists temporarily unemployed, and of new members not yet reported to headquarters.

The grand total of almost 6,000,000 is the highest in history and nearly triple the membership at the low point in the '30s, Meany explained.

Principal gains, he added, have been among such crafts as Machinists and Boilermakers in shipyards and aircraft plants. Some rail unions, such as the Railway Clerks, have also made phenomenal advances, Meany declared.

GAMBLING NEWS HOLDS UP MILITARY WIRES?

The big telegraph companies are holding up military telegrams in order that they may handle highly profitable horse racing reports. That charge is made by Philip Murray, president of the C. I. O., and he has asked an investigation by the Senate committee headed by Truman of Missouri.

The Epic of Stalingrad

By reason of a mass heroism seldom equaled in all the world's annals of bravery, the Soviet Army at Stalingrad stands its ground. The city is a shambles, under an unceasing rain of death. The Germans are reported deep within it and its fall may be near—but none of us should concede it until and unless accomplished in full. Air reinforcements have arrived. So have troops from Siberia.

Whether or not Stalingrad falls, let every American who has forecast a Russian "cave-in," a Russian negotiated peace with Hitler, mark this fact well: No one fights as the Russians fight at Stalingrad unless inspired by an all-but-super-human faith in its cause, a literal determination to win through in the end or die. It is Russia that has reason, on the basis of performance, to doubt our intentions.

Our failure and Britain's failure, to date, to perform what our highest authorities have pronounced to be the urgent task of establishing a second front in 1942 gives Soviet Russia every ground for its frankly expressed disappointment in us. We have had many proofs, however, that Russia has not permitted this disappointment to degenerate into hate.

Yet there is exhortation to us in those words—an exhortation undoubtedly intended by the Russian government: It is doers of the deed, not sayers of the word, that are needed now. We trust that Mr. Willkie, now in Russia, will be able to provide the best words available from America at the moment. They will be hollow unless America and Britain produce more action—much more—as soon as it can be produced.

The fact that Soviet reinforcements have come from Siberia may or may not result from a serious Russian manpower shortage. In any case the manpower problem cannot be slight. Reported Russian casualties of 5,000,000 or more mean a tremendous drain.

But the Russian drain on German manpower, likewise, is critical. Stalingrad is daily sapping Nazi strength intended for the conquest of Britain and America. Russia, meantime, has the strength to counter-attack in the far north. Winter approaches. It is increasingly clear that Hitler has lost his chance of a mortal blow to Russia this autumn.

We have every reason for confidence that when we launch a full-scale second front—even if it cannot be produced before spring—the crisis of Nazi Germany will be extreme.—The Chicago Sun.

WHAT THEY SAY?

Joseph McGrew, former Ambassador to Japan:

"I know at least one of our enemies intimately, the Japanese, and I know beyond peradventure that the dearest wish and intention of that enemy is to extend their victories and conquests and power that ultimately they will be in a position to subject us also to the status of the people of the lands already conquered. That means just one thing: Our freedom, the freedom of our priceless American heritage, disappears. Yes, that is their dearest wish—to control not only their Oriental neighbors but Occidental peoples, especially those of America... It is up to each one of us to every American, to see the picture as a whole, to realize that we are fighting for our individual and national existence and for everything that each one of us holds dear, to gain from that realization inspiration, zeal, courage and determination to harness all our energies into a tremendous effort, an epochal effort that will make our victory sure."

SEATTLE—TYPICAL BOOM TOWN

SEATTLE, WASH.—The University of Washington this week made public a survey of the changes wrought by the war in this typical boomtown.

Some 110,000 workers migrated to Seattle between January, 1940, and March, 1942, the university social science researchers found. Half of the new war workers were under 25 years old.

One third of the new workers came from farm areas; another one-third left homes in towns ranging between 2,500 and 25,000 population. Only one in ten came from other cities of Seattle's size.

Local merchants and landlords have been quick to take advantage of the boom, and as a result, the cost of living has risen faster here than in any other city in the U. S., the survey found.

Hugh R. Jackson, Chief of Operations, Office of Civilian Defense:

"There was a day when wars could be fought by two champions, each carrying on his helmet the colors of a kingdom. There was a day when wars could be fought by two professional armies while the citizens went about their business as usual. But

these days are gone. Modern wars are fought neither by champions nor by hired armies, nor even by governments. They are fought by people, and the peculiar nature of this war is that it is fought by all the people.

"Sometimes we in this country suffer from our own successes. And I sometimes think that we have been so successful in talking of this struggle as total war that the phrase has come to be too glib and to roll off our tongues without realization of its awful meaning. But I say to you solemnly and surely that this war—which not only affects each of us and our way of life but our very survival—will be won or lost by the actions of plain everyday citizens as well as by the heroic deeds of our armed forces."

Thomas and Krueger To Speak

CHICAGO, ILL.—On October 12th, Norman Thomas and Maynard Krueger will speak on the Socialist program in the congressional elections.

The rally will be at the Hamilton Hotel, Mirror Room, at 8:00 p. m. The admission will be 15c.

There will be, in addition, a luncheon with Norman Thomas (and possibly Maynard Krueger, if he is available) at 12 noon at the Top of the Town Restaurant, 185 North Wabash Ave. The price is 70c plus tax.

FEW WOMEN IN AUTO PLANTS

DETROIT, Mich.—Only 6 per cent of the workers employed in the converted auto plants are women and very few of the women are colored, reports the United Auto Workers research department in its Sept. 1 research report.

The department surveyed 200 plants under contract with the UAW-CIO. Of these, 110 employ women. Only five plants employ Negro women on production. The 6 per cent for all women employed compares with 5.3 per cent a year ago.

The greatest man living may stand in need of the meaneast, as much as the meaneast does of him.—Fuller.

Advertisement for 'G-NASHING the AXIS' featuring a cartoon illustration of a man with a gun and text: 'American Freedom Or else Japaneedom—Of which are you fonder? Be a victory bond!' Includes 'BUY WAR BONDS AND STAMPS' and 'U. S. Treasury Department.'